

IZR. TANÜGYI ÉRTESEITŐ

A szerkesztésért felelős: Kornfeld Gyula.

Megjelenik minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. Izr. Tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Győri Adolf egyesületi pénztárhoz VI., Eötvös-utca 6. szám küldendők. Szerkesztői iroda: VII., Sip-utca 12. sz.

TARTALOM: Néhány szó. Irta: Kornfeld Gyula. — Válasz „Az iskolák támaszai” című cikkre. Irta: Pfeiffer Ignác. — Az iskolák megtámadott támaszairól. Irta: Havas Károly. — Védelem. Irta: Knopfler Sándor. — Felelet „Az iskolák támaszai” című cikkre. Irta: Neumann Vilmos. — Három levél. Irta: Witt Manó. — Válasz cégvezető Schönfeld és „több fővárosi és zsidó tanító” névtelen hősöknek. Irta: Lövy Mór. — Nyílt levél egyesületünk tisztelt tagjaihoz. Irta: Kuthi Zsigmond. — Szemle. — Egyesületi élet. — Könyvismertetés. Irta: Dr. Málnai Mihály. — Hírek iskoláink életéből. — Vegyesek — Hirdetések.

Néhány szó.

Mikor dr. Frisch Ármin cikkének kéziratát először átolvastuk, tisztában voltunk azzal, hogy cikkiró, mivel hamis feltevésekből indul ki, következtetései nyomán helytelen ítéleteket hirdet; de tudtuk azt is, hogy állításainak valótlanságát minden nehézség nélkül ki lehet mutatni.

De a ~~szó~~ azért megis hoztuk; első sorban pedig azért, mert oly kérdést tárgyal, melylyel évek óta behatóan foglalkozunk, mely nekünk a legfontosabbak egyike: a zsidó iskolák pusztulásának okai. Azon meggyőződésben voltunk, hogy ezen cikk nyomán keletkező polemia a nézeteket tisztázva, hasznos tanulságokat fog eredményezni. Számítottunk méltó cáfolatokra, sőt éles replikákra is, de egyről megfeledeztünk, hogy a rosszhiszeműség, és a bosszú sugallta ellenségeskedés mindent félremagyaráz és a legtisztább szándékot is befeketíteni igyekszik.

De a zsidó tanítóság komoly, józan része — és ehhez hála Istennek a túlnyomó többség tartozik — nekünk adott igazat, midőn az egészet komoly polemiára való felhívásnak ismerte el, az érvek és meggyőzések küzdelmének, melyben az igazság a valótlansággal, a tapasztalatból leszűrődött ítéletek és meggyőzések a hamis és helytelen következtetésekkel harcolnak — az ügy előnyére, a jobb belátás terjesztésére. Kartársaink e tiszteletre méltó többsége nemcsak, hogy hibául nem rótta fel nekünk a cikk közlését, hanem megértette és nyilatkozataiban el is ismerte, hogy a cikk közlését a szabad véleménynyilvánítás tiszteletben tartásának nagy elve kötelességünké tette és hogy a zsidó tanítóság elég érett arra, hogy minden ellentétes meggyőződéssel méltósággal szembeszálljon; lapunk pedig, mely e kérdést már minden oldalról megvilágította, e különvéleménnyel — ha az még oly helytelen és igaztalan is — és a nyomán keletkezett vitával csak kiegészítette a fontos kérdés eddigi ismertetését.

Kartársaink e nagy többsége a névtelen támadással szemben — mely nem e cikk közléséből eredt, hanem ezt csak ürügyül használta fel — az irántunk érzett bizalmuknak és szeretetteljes ragaszkodásuknak is kifejezést adott. Tették ezt még azok is, kik a cikk közlését oportunitási szempontból nem helyeselték. Megvalljuk, hogy az érzelmek e spontan kifejezése jól esett nekünk, mert e bizalom a mi erkölcsi erősségünk, e bizalom a mi támaszunk. Azért hálás köszönetet mondunk tisztelt tagtársainknak a bizalom ez újabb megnyilatkozásáért, mely kötelességünké teszi, hogy a magunkra vállalt feladatoknak továbbra is legjobb erőnkkel és legjobb tudásunkkal megfeleljünk, addig, míg munkásságunk e szilárd erkölcsi alapja: tagtársaink bizodalma fenáll.

De most térjünk a dologra.

Dr. Frisch Ármin „Az iskolák támaszai“ című cikkében a zsidó iskolaügy hiányait és a zsidó tanítók hibáit akarta megbeszélni; de már kiindulási pontja is hamis, nem csoda tehát, ha következtetései és ítéletei helytelenek. Ma már köztudomásu igazság, melyet gazdasági életünk minden szemlélője is elismer, hogy a felekezeti iskolák megszüntetése főképpen pénzkérdés, nemcsak nálunk zsidóknál, hanem még az autonómiájukat és iskoláikat oly féltékenyen őrző protestánsoknál is. Mi is ismerjük a zsidóság állapotát legalább is annyira, mint Frisch dr., de nem ismerünk zsidó iskolát, melynek kapuit a benne működő tanítók hibáiból, vagy ezek tudatlansága miatt zárták volna be. Ugy látszik, cikkíró nem ismeri azokat a nagy, mindent felforgató gazdasági változásokat, melyek az utolsó évtizedekben a zsidó hitközségek kebelében oly szomorú pusztításokat vittek véghez és melyek következményeikben karöltve jártak a mindinkább terjedő vallási indifferentizmussal. Pedig a cikkíró még ezt is a zsidó tanítóság rovására írja.

Nem tudom, hogy a tisztelt cikkíró hány zsidó hitközséget ismer, de mi igen tekintélyes számmal nevezhetnénk meg hitközségeket, melyekben nemcsak látogatott jesivák voltak, hanem több vagy kevesebb talmudtudós állandó siurt is tartott, és e termek ma üresek, itt-ott előadók sincsenek már — talán ez is a zsidó tanítóság hibája?

Dr. Frisch szemére hányja a mai zsidó tanítóknak, hogy elődeik tudományos képzettségétől messze mögötte maradnak. Hát cikkíró nem tudja, hogy a zsidó iskolák az ország legjobb népiskolái közé tartoznak? Pedig az iskola — a tanító. Hát nem nézett Ön, tisztelt doktor úr, maga körül, hiszen lehetetlen, hogy ne látta volna, mily eredményeket, sikereket mutatnak fel a zsidó tanítók a tankönyvirodalom terén, mily befolyásuk van hitközségük szellemi életére, mily élénk működést fejtenek ki pedagógiai egyesületekben és szaklapok hasábjain. Persze, a munkánknál kellett volna bennünket, zsidó tanítókat felkeresni, nem pedig az iróasztala mellől megítélni, vagyis elítélni.

Ugyan lapozzon csak az Értesítő utolsó köteteiben és meglátja majd, hogy a jelenlegi közoktatásügyi miniszter, Wlassics Gyula, úgy mint elődjei is, mily kitüntető elismeréssel nyilatkozott — nem egyszer — a zsidó tanítóságról; vegyen magának annyi fáradságot, hogy a kormánynak évenként megjelenő

hivatalos jelentéséből a közoktatásügyi részt elolvassa és mihamarább észre tér és bünbánólag bevallja, hogy ítélete helytelen, rólunk alkotott véleménye pedig igaztalan.

A kor szelleme és áramlata sokkal erősebb a zsidó tanítónál! Ön, ki középiskolai hittanár, bizonyára bevallaná készségesen, hogy ez áramlat hatása alatt tanítása nem olyan sikeres és eredményes, mint a milyennek kellene lenni, hogy az Ön és a mi ideáljainknak megfeleljen. A kötelező iskoláztatás, a megszorított tanítási idő első sorban a héber tanítás eredményességének ártott, e tantárgy anyagát szorította le. A mi pedig vallásos érzés és gyakorlat tekintetében elveszett, azt főképpen a szülői háznak, a társadalomnak és a viszonyoknak kell felróni.

Cikkiró komoly szemrehányásaira ennyit kívántunk megjegyezni; egy-néhány jelzőjére, melyekkel bennünket ékesíteni jónak látott, nem is reflektálhatok, nem kívánok véteni az irodalmi izlés ellen.

A mi tántoríthatatlan, tapasztalatokból leszűrődött meggyőződésünk az, hogy a zsidó tanítók nemes hivatásukat teljes odaadással és tiszteletet érdemlő hozzáértéssel szolgálják s feladatukat buzgalommal és áldozatkész lelkesedéssel teljesítik; átadjuk most nekik a szót, majd ők megfelelnek.

Kornfeld Gyula.

Válasz „Az iskolák támaszai“ című cikkre.

Lapunk legutóbbi számában dr. Frisch Armin, a pesti izr. hitközség vallástanára, fenti cím alatt megjelent cikkében neki ront a zsidó tanítóságnak, tudatlan, léha tömegnek bélyegezve azt és bámulatos önhittséggel gyakorol kritikát, ezen közel 1000 tagból álló erkölcsi testület szellemi nivója felett. Végül oda konkludál, hogy a hazai zsidó iskolák sűrűbben előforduló feloszlásának okát leginkább a zsidó tanító tudatlanságában látja.

Igaztalan támadása és sok helyütt izléstelen alakban kifejezésre jutott ráfogásai a zsidó tanítóságban méltó felháborodást keltettek és nem egy oldalról hangzottak el a méltatlanul megbántottak elkeseredésének szenvedélyes kifakadásai. Tartozunk azonban lapunk nivójának és méltóságának annyival, hogy minden szenvedélyességtől tartózkodva, cikkező úrnak tévedéseire és tájékozatlanságára alaposan rácsáfolva, igyekezzünk őt jobb meggyőződésre bírni. Fejtegetéseink során be kell látnia, hogy nem ismeri sem a zsidó tanítóságot, még kevésbé azon zsidó iskolák helyzetét, melyeknek feloszlását a zsidó tanítók bűnös tudatlanságával indokolja.

E lapok hasábjain már évek óta szóvá teszszük a zsidó iskolák pusztulásának veszélyét és ha doktor úr csak kevésbé érdeklődött volna e cikkek tartalma iránt, tudomást vehetett volna azon elvitázhatatlan tényről, hogy a zsidó iskolák feloszlásának egyesegyedüli oka a zsidóság megváltozott közgazdasági viszonyaiban rejlik.

Több mint egy évtizede a regálé-jog megváltása folytán a legtöbb falusi zsidónak az addigi feltételek melletti megélhetése lehetetlenné vált; már akkor mutatkozott a falusi zsidóságnak a közelfekvő városokba való beözönlése, mely még inkább fokozódott, midőn a különböző szövetkezetek megalakulásával a falusi zsidó boltos existenciája veszélyeztetve lett, úgy, hogy oly helyeken, hol még néhány évvel ezelőtt 30–40 család hitközséget alkotott, templomot és iskolát tartott fenn, ma alig maradt 4–5 család, mely pedig képtelen a tanítót eltartani még akkor sem, ha az akár oly

tudós volna is, mint Frisch dr. úr. Számos oly hitközséget nevezhetnénk meg, mely évekkel ezelőtt 4 tanítóval virágzó iskolát tudott fenntartani és ma alig van 1 tanítónak elegendő tanítványa. E helyzetnek már most természetes következménye lenne, hogy a nagyobb városok zsidó iskolái megszáporodjanak és a helyett, hogy megfogyatkoznának, zsúfolt osztályokat találnánk. Igen ám, csak hogy ezen beözönlő, legtöbb esetben foglalkozás nélküli elem szegénysége oly teherrel súlyosodik a hitközségre és annak összes jótékony-sági intézményeire, melyet anyagi ereje meg nem bír. Tekintve továbbá, hogy a zsidóság anyagi helyzetével amugy is aránytalan nagy áldozatokat hoz hitközségi célokra, örömmel üdvözli az iskolák államosítását, melyet a tanügyi kormány már egy évtizede tervszerűen hajt keresztül. Jelentékeny tehertől szabadul meg a hitközség, melyet már el nem bír.

Különben a hitközségi iskolák feloszlatása nem is új keletű. Már az 1868. évi XXXVIII. törvénycikk megalkotása után sokkal több zsidó iskola oszlott fel, pedig az, cikkiró szerint, még a régi jó időben volt, midőn a tudomány csakúgy dühöngött a zsidó tanítók közt. Vajjon Ó-Buda — annak idején még igaz zsidó szellemtől áthatott hitközsége — talán tanítóinak tudatlansága miatt oszlatta volna fel régi nagy iskoláját? Ugyancsak ezen időre esnek a kongresszust követő ádáz pártharcok, melyek a hitközségeknek nemcsak belbékéjét dúlták fel, hanem első áldozatul a legtöbb helyen az iskolát követelték. Némely község annyi pénzt harácsolts akkor el perköltségekre, amennyivel évekig tisztességesen fizethette volna tanítóit.

Mindezekből láthatja tisztelt doktor úr, hogy a zsidó iskolák feloszlatásának ténye külső okokban keresendő. Nagybecskerek, Abauj-Szántó, Szatmár stb. nagyobb községek iskoláinak államosításánál a hitközségek kikötötték, hogy az állam által átvett tanítók megmaradjanak a helységben, hol nemcsak mint tanítók közbecsülést vívtak ki maguknak, hanem a társadalmi életben is általános tiszteletnek örvendtek.

Egyik helységben a feloszlatott zsidó iskola 4 tanítója közül az egyik 3 évi egyetemi tanulmányról mutathat fel bizonyítványokat, kettő polgári iskolai tanítói képesítést szerzett, míg a negyedik, csak egyszerű elemi iskolai tanítói oklevéllel bír, hazánk tanítókarának egyik legkiválóbbja, jó hírű paedagógiai író, kit alig két évi szolgálat után iskolájának igazgatójává nevezett ki az állam.

Mutasson rá azonban cikkiró egyetlenegy zsidó iskolára, melyet az általa felhozott okokból oszlattak volna fel.

Tudtommal doktor úr mint vallástanár és tankönyviró historiával is foglalkozik és mint ilyennek legalább annyit kellene tudnia, hogy közállapotok megbírálásánál kutatnia kell az azokat előidéző okokat, melyeket, ha nem talál meg, ismerje el önmagáról, hogy ehhez nem ért és bizza azt hivatottabb bírálókra.

A mily felületesen kutatott cikkiró a zsidó iskolák feloszlatásának okai után, ép oly tájékozatlannak mutatkozik a zsidó tanító hivatása és szellemi nivójának megítélésében. Ugyan vegyen magának kis fáradságot és olvassa végig az Országos Izr. Tanítóegyesület könyvkiadványainak sorozatát, mely meggyőzheti Önt, hogy úgy a felekezeti, mint az általános tanügyi irodalomban számottevő tankönyveinket egyesületünk tagjai, zsidó tanítók irták. Vagy olvassa el a zsidó iskolákról szóló kir. tanfelügyelői jelentéseket, melyek mind meg annyi tanuságai annak, hogy a zsidó tanító nemcsak a felekezeti kulturális intézmények támasza és zászlóvivője, hanem a magyar nemzeti eszmének, a magyar nyelv terjesztésének egyik legbuzgóbb és leglelkesebb harcosa. Ez az általános hit és akárhány zsidó iskolát nevezhetnénk meg, hova a helység keresztény családjai is elküldik gyermekeiket, noha saját felekezetüknek is van iskolájuk.

A tanító rátermettsége csakis azon szempontból ítélendő meg, hogy mennyiben teljesíti kötelességét a reá bízott gyermekek nevelése körül. Dr. Rehmke egyetemi tanár a német egyetemes tanítógyűlésen a többek közt azt mondta: „Nem szükséges, hogy a néptanító egy kis Humboldt legyen, de kívánatos, hogy minden tanító egy kis Pestalozzi legyen.” A tanítóképzőnek sem feladata, hogy növendékeit tudósokká, hanem igenis oly művelt tanítókká képezze, kik majdani hivatásuknak teljesen megfeleljenek, de egyúttal lelkesíti őket a tanítói pálya iránt, melynek rögzös útjain kitartással és nemes missziójukért való szeretettel tudjanak küzdeni. A hivatásáért való lelkesedés érzetét a képzőből kiviszi magával az életbe, valamint az önképzés szükségének tudatát is. Ha már most cikkező úr nem látja a fiatal tanítóban életpályája iránti ezen kellékeket, nem nyiltan bár, de a sorok közt olvasva, elég világosan végig suhint a tanítóképzőn is, mely szerinte csak a képesítő vizsgáig teljesíti, úgy ahogy, feladatát, de maradandó nevelői hatást a tanítójelöltek-nél nem tud elérni. Am feleljenek meg ezen rejtett vádakra azon illetékes körök, melyeket Ön ép oly méltatlanul bánt, mint az egész zsidó tanítóságot.

Megengedem, hogy vannak zsidó tanítók, kik kikerülve a képzőből, állás-hoz jutnak és az élet küzdelmeinek súlya alatt kedvüket veszítik az önképzés folytatására. De hisz ép úgy találhat ilyeneket az orvosi, ügyvédi, tanári, sőt a rabbi pályán is. Bátran állíthatjuk e mellett, hogy a zsidó tanítók nagy része folyton művelődik, a mit fényesen bizonyítanak azon tanítógyűlések, melyeknek tanulságai rácáfolnak cikkirónak kicsinylő nézetére. Azonban feltéve, hogy egyik-másik rászolgál az Ön vádjára, még akkor is számtalan körülmény mentheti azon földhöz ragadt, szegény zsidó tanítót, ki gyakran alig 300 frtnyi fizetéssel kénytelen családját eltartani. Iskolai teendőinek elvégzése után kezdődik csak munkájának nehezebbik fele, midőn néhány forint-ért gyakran késő estig húzza a magántanítás nehéz igáját, hogy gyermekei-nek kenyeret adhasson. És Ön az ilyen, csak napról-napra tengődő, éhes tanítótól azt kívánja, hogy a tudomány lelkes ápolója, a vallásos szellem terjesztésének buzgó apostola legyen?

Uram, Ön nem ismeri a zsidó tanító sorsát, még kevésbé a hitköz-ségeket, de legkevésbé azon pályatársait, kiknek siur-előadásaira utasítja az ilyen tanítókat.

Minő feladatokat nem sózna Ön azon szegény zsidó tanító nyakába! Az iskolában szorgalmasan tanítson és miután fizetéséből nem tudja családját eltartani, lásson kenyér után, hogy tisztességesen megélhessen és állásá-nak megfelelően a társadalmi életben is megállja helyét, „általánosítsa a kulturát, terjeszse a humanizmust,” legyen kiváló héber és általában a zsidó tudomány művelője, mentse meg Magyarország zsidóságának jó hírnevét, hol a hitsorsosok nagy száma mellett a zsidó tudomány a legelhanyagoltabb állapotban van.

Ezt mind attól a szegény zsidó tanítótól várja? Hát hol vannak Önök, tisztelt rabbi urak, kik akár mint vallástanárok, akár mint a hitközségek lelki-pásztorai, minden esetre kevesebb anyagi gondokkal terhelten teljesíthetik szép és nemes hivatásukat?

Ha a vallásos szellem a zsidóságnál hanyatlóban van, ha a hitűség dekádenciája napjainkban mind feltünőbbé válik és az új nemzedék vallás-tani ismeretei, melyet Önök, középiskolai vallástanár urak 8 évig gondoznak, oly nagyon fogyatékosak, ezért csakis az a szegény zsidó tanító felelős?

Önökre nem háramlik a zsidóság nevelésének eme munkájában a kötelesség semmi része?

De ne vessünk egymásra követ. Bizonyára mindnyájunknak fáj felekezeti hitéletünk hanyatlása, valamint a zsidó ismeretek hiánya, mely napról-napra

ijesztőbb mértékben általánosabb lesz; szomorodott szívvél látjuk a hagyományos zsidó szellem kiveszését, de ezen elszomorító állapot okát más körülményekben kell keresnünk.

Mióta a zsidóság a ghetto zárt falai közül kiszabadult és részt kért a társadalmi élet minden irányú ténykedéseiben, alapos változáson ment keresztül. A megváltozott viszonyok folytán a létérti küzdelem sok irányban elterelte figyelmét azon vallásos élettől, a melyben és a melyért élt. Nem is azon zsidósággal kell ma számolnunk, melyet 40—50 évvel ezelőtt ismertek öregeink. Hisz még akkor nem is azért volt a zsidó tanító jártas a héber ismeretekben, mert pályája és hivatása kívánta azt meg, hanem nevelésénél fogva „lamdn” volt igen sok zsidó ember.

A legtöbb esetben a zsidó tanító pedig csak úgy pottyant bele a tanítóságba, anélkül, hogy erre készült volna; paedagogiai szakképzettsége pedig oly fogyatékos volt, hogy módszertani vezérfonalul rendszeren a pálcát használta. Mihelyt szerét tehetette, más életpályával cserélte fel a tanítóságot. Tisztelettel emlékszünk meg azért azon kiváló alakokról, kik feltűnő tudományszomjjal és kitartással áldásos működést fejtettek ki, de támogatta őket e munkájokban a család, a hitközség és az egész zsidóságban uralkodó közszellem.

Legyünk tehát igazságosak egymás iránt; nem vonom kétségbe doktor úrnak jóhiszeműségét cikkének megírásában; meghiszem, hogy szívesebben látná a felserdülő ifjú nemzedéket őseink nyomdokaiban, de igen elvetette a súlykot, midőn a megváltozott viszonyok okát a zsidó tanítóban látja. Rámutattunk tévedéseire és reméljük, hogy jobb meggyőződéssel és kevesebb elfogultsággal fogja ezután a helyzetet megítélni.

Budapest.

Pfeiffer Ignác.

Az iskolák megtámadott támaszairól.

Lapunk októberi számának vezércikke abban a kitüntetésben részesíti a külömben ilyen becézgetéshez hozzá nem szokott zsidó tanítókat, hogy őket „*az iskola támaszai*”-nak mondja, hozzátéve azonban, hogy ezek a támaszok düledeznek és támasztásra szorulnak.

Annak előtte — úgy nyilatkozik ugyanis a cikk t. írója — annak előtte a zsidó tanítók többet tanultak, többet tudtak, többet nyújtottak, tehát többet értek is a mostaniaknál. Azért virágzott a múltban a zsidó tanügy és pang a mostani; azért nem hajlandó a jelenkor zsidósága iskoláit áldozatok árán fentartani.

Mielőtt a t. szerkesztőség becses engedelmeivel az amugy is aktuális kérdéshez hozzászólanék, bocsánatot kell kérnem azért a szerénytelenség látszatával bíró eljárásomért, hogy bevezetésül a magam szavait idézem és lapunk májusi számában megjelent „*Ügyünk ügyefogyottsága*” című cikkem egy passzusára (l. 112. oldal) utalok, a melyben tanító létemre mondom, hogy *helylyel-közzel a tanítók tanulatlanságával, vallástalanságával indokolják az iskolafentartás elleni hajszát.*

Hát „*on dit*” formában megelőzte az én állításom a cikkíró urét. Hanem nem mondvacsinált szóbeszéd-e az az indok, nem-e az iskolafentartás terheitől való szabadulásra kieszelt és számításból kolportált ürügy ez a vád: az — mélyen tisztelt cikkíró uram! — azon kérdés, melyet épen iskolaügyünk érdekében jó lesz a nyilvánosság foruma előtt tárgyalnunk.

„*A zsidó iskolát fentartotta a tisztelet és nagyrabecsülés, mely a tanító kiváló tudásának szólt és a tudomány szeretete, melyet a tanító életre hívott.*”

Ezeket mondja szóról-szóra a t. cikkiró vádiratnak is beillő cikke harmadik kikezdésében.

Én meg merem mondani, bármennyire ismerője valaki a zsidó iskola multjának, aligha tud rámutatni Izrael fiai tanítóinak akkora tekintélyére, ilyen mérvű érvényesülésére.

Azok a régi — cikkiró uramnak elismerő kegyeletével kitüntetett — művelt tanítók, a kik szerinte igazán *lelkét* képezték a hajdani iskolának, bizony szomorú áldozatai voltak a *lélekvándorlásnak*, nem pedig a nagyra-becsülés tárgyai.

Lehetett a zsidó tanító művelt, ügybuzgó, szakavatott mester, hiába — Der Jude muss verbrannt werden — más szóval: a legjobban vezetett iskolájában sem túrték sokáig. Vándorolnia kellett helyről-helyre a betevő falatért, míg végre előrehaladott korában végképen kiszorult becsületes munkálkodásának szent hajlékából, az iskolából, melyben az emberiség javára nélkülözések közt évtizedeken át titáni munkát végzett.

Keresse csak fel valaki a legrégebb, legtekintélyesebb izr. hitközségek temetőit, aligha akad egy tanító sirjára. Miért? Azok a nagytudású tanférfiak egytől-egyig (vagy mondjuk: ritka kivétellel) mint kéregető extanítók szenvedtek ki — nem a községben, melynek (mint cikkiró urnak mondani tetszett) kiváló embereket neveltek, hanem ott, hol a balsors csapásai alatt — olykor idő előtt — végképen kimerültek és az életben sehol sem talált pihenőt megtalálták az anyaföld ölében, hol a tanítót sem bántják már az emberek.

És mostanában, a felvilágosodottságtól duzzadó huszadik században is csak elvéteve sikerül egy-egy kedvezőbb helyzetbe jutott tanítónak érvényt szerezni jobb belátásának, becsületes szándékának.

A régi Izrael leghirhedtebb tanítófalója, t. i. Korach, a ki népünk első és legnagyobb tanítója ellen szemtelenül lázított, gyászos véget ért; de nem szállt vele a sirba, az ő jelszava: „*ki kol hoédó kulom kedósim*“. Nem nagy azon zsidók száma, kik ez idő szerint is iskolaügyben az iskola Mózesre, Aronjaira hallgatnának, kik okot és jogot nem találnának a tanítók elleni kifakadásokra. Elenyésző csekély azon tanítók száma, kiknek kedvezőbb a pozíciója a zsidó társadalomban. Hogy is juthatott hát a tág látkörű cikkiró úr arra a gondolatra, hogy hallgasson valaki a tekintélylyel nem bíró, nagyobbára megalázott tanító szavára, mikor a nagytudományú, nagy tekintélylyel felruházott lelkipásztor urak az ékesszólás csillogó ruhájába öltöztetett bölcselkedésekkel és behizelgő prédikációkban kifejezésre jutott rábeszéléssel azt sem tudják elérni, hogy p. o. valláserkölc tekintetében tiszteletben tartsák az emberek azt a keveset, mit velök az iskolában nagynehezen el-sajátíttatni sikerült. Nem valószínű, hogy a tudós cikkiró komolyan akkora erkölcsi fölényt tulajdonít a gyenge szavu tanítónak.

A tudás, az a cikkiró úr által is méltányolt tudás, a milyen megbecsülhetlen kincse az embernek, akár eszményi, akár materiális szempontból nézve, nem egy tanítónak volt már főbüne, buktatója. Büne, buktatója volt, hogy tudományában bizva, mersze volt lenni akarni — valami, valaki.

Tessék elhinni, komolyan mondom, sok tanító annak a köztudomású körülménynek köszönte már boldogulását nagytudású feljebbvalója védelme alatt, hogy tudás dolgában alacsony színvonalon állott és gyengesége tudatában mindig és mindenben feltétlenül engedelmeskedett — még a szent ügy hátrányára is.

Ebből a dicsőségből azonban nem kér a józan gondolkodású, jóra való tanító. Cikkiró urral tart és becsüli a tudást.

Szerencsére nem kell hozzá nagy műértés, csak épszemü legyen az érdeklődő és habozás nélkül rámondja, hogy a mostani tanítónemzedék

bezzeg magára nem ismer abban a szeccessiós képben, melyet Frisch dr. úr közszemlére kitett.

Tessék széjjel nézni a hazában és annyi derék, alaposan művelt tanítóra akad, hogy aligha nem látja be elhamarkodott nyilatkozatának téves voltát. És ha nem találna hitelt adni a saját észleletének, tessék figyelembe venni a sok, sok tanügyi hatóságnak és a magas tanügyi kormányzatnak jelentéseit, kimutatásait, melyekben el elhalmozzák a zsidó tanítókat, a zsidó iskolákat az elismerés babérjaival. Ha pedig nem éri be azokkal a bureau-beli bizonylatokkal sem, pillantson be egyszer-másszor tanítóék gyűléseibe, majd meglátja, hogy nem olyan tudatlanok, nem olyan üresfejűek azok a szegény iskolamesterek, mint a minőknek az olvasóközönségnek bemutatta.

Nem mondja senki, hogy minden egyes zsidó tanító, minden zsidó iskola tényleg hivatásának magaslatán áll. De hát más pályán minden egyes tényező egyenlő képzettséggel bír, egyenlően perfekt ember?! Vagy azok a feldicsért régi tanítók tényleg csodálatra méltó eredményt tudtak felmutatni? Hiszen tengersok (több mint most) volt az ő korokban a tudatlan ember, az analfabéta (az u. n. amhórec).

Aztán lehet-e, szabad e figyelmen kívül hagyni, hogy a mostani nevelési rendszer, a mostani higiéniai feltételek és mostani közfelfogásnak megfelelő iskolai törvények nem tűrik, hogy a hajdani szokás szerint a testi fejlődés, a szervi izmosodás kárára túlterheljük a zsenge gyermeket tudnivalókkal, közhasznú, meg nélkülözhető ismeretekkel?!

Bátran mondhatjuk: Ha egymással szembeállítva vizsgáljuk a hajdani korlátlan munkáltatást és a mostani, szűk korlátok közé szorított munkatevést, a mostaninak kell odaitélnünk a győzelmi babért.

Nem tehetjük fel ugyanis, hogy azok a feldicsért nagytudású tanítók tudtak volna megfelelő eredményt felmutatni, ha a mostaninál kétszerte, háromszorta több időt nem fordítottak volna nehéz feladatuk megoldására; ha az önsanyargatástól és gyermekkinzástól óvakodtak volna, mint kell napjainkban, akár tetszik, akár nem tetszik.

Mert, hogy a tudás maga nem teszi az embert tanítóvá, számtalanszor látjuk beigazolva abban a tudvalevő dologban is, hogy nagytudományú férfiak vezetése alatt nemcsak hogy nem gyarapodik sok helyen a tanulók tudása, hanem elfelejtik azt is, a mit az agyonszidott iskolamesterek szakszerű vezetése alatt el-elsajátítottak.

Nem az a főérdeme a tanítónak, hogy sokat tanult és tud, hanem főérdeme, hogy ért a tanításhoz és tanít lelkiismeretesen, fáradhatlanul. Nagy érdeme továbbá, ha a „Többet észszel, mint erővel“ érvényre jut ténykedésében; mert: „qui bene distinguit, bene docet.“ Az igen terjedelmes tudás nem főfeltétele a sikeres tanítókodásnak, hanem a tanítói rátermettség.

És ha — a mit tagadni nem lehet — nem első rendű kapacitás az egyik vagy másik tanító, hát azért nem illik pálcát törni az egész tanítói kar etikájára, intelligenciájára felett, valamint nem fogjuk a „himpellér“ epithetonnal megtisztelni az összes doktorokat azért, mert korlátoltabb eszű is akad közöttük.

A buzdítgatás, a jóindulatú figyelmeztetés, az útbaigazítás — nem tagadjuk — sok esetben ráfér a buzgalomban lankadó, dologtevésben laza tanítóra, a mint hogy rászolgál sok, a tanítóénál könnyebb munkát végző, más hivatású tényező is. Serkentsék, utasítsák rendre, szorítsák dologtevésre a maga módja és rendje szerint; de ha azért, mert nem minden egyes tagja minden tekintetben kifogástalan jellemű és szellemű szakember, nagy garral hirdeti, ország-világ előtt, hogy hitvány elemekből áll az egész tanítói gárda: akkor azokkal paktál cikkiró doktor uram, kik napjainkban is a sameszt, a

saktert jobban megbecsülik, jobban tartják, mint gyermekeik tanítóját; paktál azokkal, kik tanügyünk ártalmára a tanítót alárendelt szolgának tekintik és még akkor sem adnak neki igazat, mikor a legjobbat akarja és önzetlenül az iskola ügyeért töri-marja magát; paktál azokkal, kik lelkes szószólói az iskola ügyeinek és a mellett rosszakarói az ügy tényezőinek: a tanítóknak.

Komárom.

Havas Károly.

V é d e l e m.

Mi, zsidó tanítók, megszoktuk már, hogy sorsunk nem olyan, a minőt a becsületes munkálkodás, a nemes hivatás önzetlen betöltése kiérdemel. De olyan lelkiismeretlen támadás, minőt egyesületünk lapja *Frisch* Ármin dr. úrtól legutóbb közölt, messze túlszárnyal minden más ilyenmű kicsinyeskedést!

A kik csak olvasták, bizonyára mély keserűség töltötte el szívüket.

Mert semmi sem bántja annyira a tanítót, a kinek lelkiismerete a reá-bizott munka pontos teljesítése folytán nyugodt, mintha könnyelműen vagy parányi okokból sárral dobálják a kötelességtudás által kivivott becsületes-séget, tisztelő elismerést, ezt a félve őrzött és egyetlen kincsét a tanítóságnak, mely rögs pályáján kijár.

Már pedig F. Á. dr. úr cikke igen bizonytalan talajon áll, frázisainak nagy hangja csak úgy cseng-bong az ürességtől.

Különben is, hogyan vindikál magának jogot F. Á. dr., a budapesti hittanár arra, hogy a magyar zsidóságnak becsülésre méltó tanítóit igazságtalan vádakkal megleckéztesse?

Mert nem áll az, hogy a zsidó iskolák pusztulásában a *tanítók a nagyobb vétkesek*. Sem nem nagyobb, — de nem is vétkesek. Hisz az eddig feloszlott és államosított zsidó iskolák legnagyobb része kitünő volt. A *hitközségek indifferentizmusa, nemtörődőmsége a vallás irányában* a döntő ok a zsidó iskolák pusztulásánál és kerékkötő a felekezeti igények érvényre jutásánál.

S mire való a nagy sopánkodás, a harangnak oly nagyhangú félre-
verése?! Hány zsidó iskolát*) szüntettek be mindössze az utóbbi években és mily kigyógyulhatatlan sebet ütött ez a felekezet testén? Nem kell ám az ördögöt a falra festeni!

Hát arról nincs tudomása F. Á. dr. úrnak, hogy vannak hitközségek, melyek feloszlott és állami iskolákba kebelezett iskoláikat szívesen életbe-
léptetnék, ha az állami iskolával szemben elvállalt kötelezettségeiktől szabadulhatnának? S tudja, kérem, miért? Mert visszavágyódnak a *zsidó tanítók* után, kik — dr. úr szerint — „*ujságon és tankönyven kívül nyomtatott betűt nem olvasnak*“, kiknek „*életmódja különös tiszteletet nem tud ébreszteni*“ és tudásuk révén a „*zsidóság iránt rokonérzést nem birnak kelteni.*“

F. dr. úr a régibb idők tanítóit felmagasztalja úgy, hogy ezek érdemei-
nek fényessége mellett az új tanító-generáció a sötét homályba vész. Ez pedig igazságtalanság. A dologban egy kis tévedés van. F. dr. úr nem ismerte a régi tanítókat; én ismertem. A dolog úgy áll, hogy a régi tanítók autodi-
dakták voltak, sokat tanultak, sokat tudtak, de nagyrészt hiján voltak a
paedagogiai érzéknek, nem voltak paedagogusok (nem jártak el módszeresen).
És hogy mégis oly elokvens eredményt produkáltak az iskola falai között,

*) A prekär existenciájú, majd feloszló, majd újra feléledő 20—40 tanulóval bíró falusi zsidó iskolákat nem veszem itt tekintetbe, mert ezeknek teljes megszűnése nem tekinthető nagy bajnak.

azon nincs csodálkozni való, ha figyelembe vesszük, hogy ennél a dolognál döntő az a körülmény, hogy régebben, (pl. az ötvenes években) a zsidó elemi iskola első osztályában nem ritkán 10—12 éves fiúk is voltak. S a legtöbb tanuló ugyanazon osztályt két évig járta, csak a kiváló előmenetelű tanulók végezték el egy év alatt az osztályt. S hány tanuló volt, kik belépve az iskolába, már nemcsak héber olvasást, de *bibliát* is tudtak. Azután pedig nem is siettek a tanulók a felekezeti elemi iskolát elhagyni, nem törték magukat a felsőbb iskolák után, mint mostan. Alig nehányat lehetett csak ezeknek látogatói között találni.

Világos ezek után, hogy a régibb idők zsidó tanítóinak helyzetét nem lehet a mostani viszonyokra alkalmazni. Más idők más helyzeteket, más embereket teremtenek. Szükségtelen tehát riadót fujni: „régí dicsőségünk, hol késel az éji homályban!”

A vakokon kívül csak azok nem látnak, a kik nem akarnak látni. Ahányszor csak alkalmam volt és van fiatalabb kartársaimmal érintkezni, mindig örömmel tapasztaltam, hogy az ifjabb generáció legnagyobb részét hivatása magaslatán áll, intelligenciája és tudása dicséretre méltó. F. dr. úrnak az az állítása, hogy *fiatal tanítóink nem tanulnak, nem igyekeznek magukat igazi néptanítókká kiművelni és hogy az isk. tankönyvből is csak annyit olvasnak, a mennyit tanítanak és addig, amíg az anyagot meg nem tanulták*, — tehát hiján van minden komolyságnak, mert nem tapasztalatból leszűrődő igazság. Nem érdemi meg a zsidó tanítóság, hogy ily rossz színben tüntessék föl, *hogy a közvélemény előtt pelengérré állíttassék*. Hogy ismer F. dr. úr oly zsidó tanítókat is, kik nem oly képzetek, mint kellene?! Még a napon is vannak foltok! És azután hányan vannak a fiatal zsidó tanítók között, kik az irodalom berkeiben is dicsőséget hoznak testületüknek?

Széles e hazában valláskülönbség nélkül el van ismerve a zsidó iskolák kitünő volta, mindenki tudja — csak F. dr. úr nem — hogy a szerény falusi zsidó tanító megállja a helyét más felekezeti tanítókkal szemben. Az „*alsós matadorok*“-nak különös előszeretettel való emlegetése izléstelen rossz vicc, melyet nem lehet komolyan venni. A kártyajáték az emberi rossz szenvedelmeknek egyik kiolthatatlan táplálója. Hogy épen a fiatal zsidó tanítók forgatnák nagyobb lendülettel a 32 levelű bibliát, ez könnyelmű kijelentés.

S végül azt is szemére veti a cikkíró a zsidó tanítóságnak, hogy keveset törődnek a héberrel. Én tudom azt, hogy az utóbbi időkben egyes iskolákban kevés hébert tanítanak. De azt tudja-e cikkíró, hogy ez nem ritkán oly helyeken történik, hol a zsidó tanítóképző-intézetből kikerült oly tanítók működnek, kik kevés hébert tudnak. Ezek is azért, mert az intézetbe való belépésekor még Mózes öt könyvéből is csak keveset tudnak. Nos hát? Miért nem segítenek ott fent a bajon, miért nem követeli a zsidó tanítóképző-intézet, hogy ez intézetbe csak oly ifjakat vegyenek föl, kik legalább Mózes öt könyvét megtanulták?

Egy szó annyi, mint száz: indokolatlan, helytelen a F. dr. úr vádaskodása. A zsidó tanítóság mindig a leglelkesebb érzelemmel, a legkitartóbb munkássággal küzd azon zászló alatt, melyet a felekezeti zsidó szellem és kultúra nevében mindig fennen lobogtatni kell.

Aki a zsidó tanítókat tehát a nyilvánosság előtt támadja, dorgálja, megszégyeníti, az nagy bünt követ el — *המלבין פני חברו ברבים, אין לו חלק לעולם הבא.*

Sátoralja-Ujhely.

Knopfler Sándor.

Felelet „Az iskolák támaszai“ című cikkre.

Igen tisztelt Doktor Ur! Cikkének egynéhány túlmerész állítására, melyeket felelet nélkül hagyni nem lehet, én is kívánok egynéhány észrevételt tenni. Feleletemben — eltérőleg az Ön módszerétől — tapasztalataimból akarok meríteni és így remélem, hogy közelebb jutok az igazsághoz, melytől Ön oly messze eltávozott.

„A zsidó iskolák pusztulásában a hitközségek a kisebb vétkesek. A nagyobb bűnösök a tanítók.“ Ez aztán igazán merész állítás! Mit tehet, kérem szeretettel pl. az én kőtelki kollegám, hogy tanulóinak száma 6-ra apadt le, mit a tizzasülyi kollega, hogy az iskolája teljesen elnéptelenedett? Ki tehet arról, hogy a megváltozott gazdasági viszonyok a falvak lakóit a városokba szorítja? Ahol az anyagi erők elpusztultak, ott állhat a tanító az értelmiség csimboraszóján, nem fogja az iskolát megmenteni. Doktor úr állítása tehát absurdum. Fel sem tételezem, hogy ne ismerné önmaga is azon gazdasági okokat, amelyek a hitközségeket a háztartás megszorítására kényszerítik. Hát a városokban miért szüntetik be az iskolákat? Ennek társadalmi okokon kívül a rendkívüli nagyranőtt indolentia az oka. Az összeforradás, a társadalmi assimilatió jelszava alatt azon elv kezd uralkodni, hogy a társadalom válaszfalait le kell rombolni és ezt az iskoláknál kell kezdeni. És ezt nem tudná a Doktor úr, azt nem akarom elhinni!

Az Ön hasonlata a régi és a mostani tanítók között, nagyon hamis alapon áll. Régi tanítóink más életviszonyok között éltek; hogy társadalmi posztionk oly lassan javul, egyenesen az ő rovásukra irhatjuk. Hogy a zsidó tanító elismert, számottevő tényezője hitközségének, ezt egyedül a jelenkor tanítóinak lehet köszönni. A régibb tanítóknak a tanítás csak átmeneti foglalkozás volt, amelytől, mihelyt lehetett, szabadultak, míg a mostaniaknak életpálya, amelyen életük fogytáig működni a céljuk. A régiek gárdájába igen sok gyanus elem keverődött, míg a mostaniak egyenesen a tanítói pályára készülnek.

Kártyamatadoroknak is tetszik kvalifikálni a tanítókat; azt hiszem, ez már anyagi helyzetüknél fogva is képtelenség; többet bizonyára nem kártyáznak, mint hazánk legintelligensebb elemei.

Hogy a tanítóink mit és mennyit tudjanak, annak elbirálására Ön, doktor úr, nincs hivatva, megvan annak a maga foruma, és hogy az életben ki mennyire képezze magát, erre nézve nem létezik limitatió semmiféle pályán. A fődolog az, hogy hivatását kellőleg betöltse, nem pedig, hogy minél több tudományt szivjon fel. Elismert tény, hogy igen sok tudós igen rossz oktató és vice versa. Az elemi iskolának lelkiismeretes, szakképzett és jól tanítani tudó, buzgó tanítókra van szüksége, nem bölcselkedő, könyveket összeíró, de oktatni nem képes tudósokra. Az egyetemi tanárok pl. teljesen képtelen elemi iskolai tanítók volnának.

„A zsidó hitközség az önfentartási ösztönétől hajtva sem vált volna meg az ő féltett kincsétől.“ Ezt egészen komolyan állítja a Doktor ur egy helyen. A nagyhatású cikkét (!!) tartalmazó szám 263. oldalán a szatmári izr. iskola bezárását tudató közleményben az azt közlő író így kiált fel: „A legkisebb áldozatot sem tudjuk, vagy akarjuk meghozni! Ennyire kiveszett belőlünk a zsidó öntudat?“ Mit szól ehhez doktor ur? Nincs igaza a tudósítónak, a mikor azt mondja: „Valóban megáll az ember esze, hogy akad jóérzésű zsidó ember, s hogy akadnak vezető férfiak, akik megbocsáthatatlan könnyelműséggel prédául dobják oda virágzó iskolájukat.“ A doktor ur esze bizonyára ilyen factumoknál nem áll meg, lelkiismerete a tanítót dobja oda bűnbakul.

A zsidó tudomány elhanyagolt állapotban van, ezen is kesereg, mintha

bizony a népiskola és a magasabb tudományok között szoros nexus állana fenn. Az elemi népiskola sok tantárgyaival soha nem nevelt tudósokat, feladata és célja az *alapismeretek megszerzése*, és hogy ennek mikép felel meg az izr. iskola, arról a hivatalos jelentések ékesen szólnak, az nem szorul a doktor úr különös placetumára. Hogy a középiskolákban a zsidó vallást tanítása sok kivánni valót hagy hátra, azt tudjuk; halljuk is eleget mondani: „Bár annyit tudnának gyermekeink, mint a mennyit az elemi iskolában tudtak.” Itt tessék ütni doktor úr, ne azt a lovat üsse, amely sovány abrakja mellett becsületesen húzza súlyos terhét.

Ön tagadhatatlannak állítja, hogy a régi iskolák a jelenlegiek felett állottak; ezen állítása sem felel meg a valóságnak. 10—12 órai napi tanidő alatt bizonyára többet markoltak a héberismeretekből, de el tetszik felejtetni, hogy nagyon egyoldalú volt az oktatás, és hogy ezen receptumot ma már sem az állam nem tűri, de maguk a szülők legnagyobb része is visszautasítja. 60—70 heti tanórából nem kér ma sem szülő, sem tanuló, inkább lemondanak a tudós név viselésének dicsőségéről.

Az ajánlott póttanfolyamokból már azért sem kérünk, mert arra semmi szükségünk nincs. Minden tanító tart magának továbbképző tanfolyamot, ha ezt a doktor úr kétségbe vonja is, az minket nem alteral. Ellenkezőleg azt ajánlanám, hogy a tanítóképesítéssel nem bíró hittanárok a protestáns lelkészekhez hasonlóan tanuljanak egy kis pedagogiát, mert szokszor igen nevetséges, sokszor, mint az Ön esetében, meg igen bosszantó, hogy tudományos színezettel olyan dolgokhoz szólnak, amiről fogalmuk sincs és korholnak nem létező állapotokat.

Feleletemet azzal végzem, amivel Ön kezdte: beszéljünk nyíltan és mondjuk ki az egész igazságot, ha szavunk az ellenmondások zajában el is vész; Ön nyíltan beszélt, csak hogy nem igazságosan. Szava nem az ellenmondások zajában vészett el, mert csak az igazság fuvalata is elég volt, hogy állításai mint párabuborékok szétpattanjanak.

Tiszabő.

Neumann Vilmos.

Három levél.

I.

Az első szól annak a „Több fővárosi és vidéki zsidó tanítónak, kik — ha ugyan nem misztifikáció az egész — október hó 5-iki kelettel az Orsz. Izr.*

Tanítóegyesület elnöke ellen pamfletet küldözgettek országgá:

Urak! Ismerve a zsidó tanítók erkölcsi grádusát; megbecsülve a zsidó tanítónak indokolt, alapos önérzetét, másrésről látva azt a legelemibb logikával is ellenkező és pszichologice érthetetlen eljárásukat, melylyel, midőn Önöket és az egész zsidó tanítóságot valaki „megszégyenítően arcul üti” — azt akarják visszaütni, kinek, mint mindnyájunk bizalmából köztünk elsőnek, legjobban fáj a sérelem: arra a következtetésre kell jutnom, hogy Önök azok a „fehér hollók,” kikre Dr. Frisch Ármin az ő alább méltatott cikkében céloz; hogy Önök mindössze egy-ketten lehetnek. Ezt azért kellett konstatálnom, hogy a világ ne a zsidó tanítókon, hanem csak egy-két anonimuson mulasson. Egyébként fogadjanak szót Dr. Frischnek! Olvasgassanak, olvassák el az én leveleimet is, — talán meggyőződnek arról, hogy mégis csak helyesen járt el az elnök-szerkesztő . . .

II.

A második levelem szól Dr. Frisch Ármin úrnak, kit nem ismervén, cikke után ítélve, nem tudom pap-e vagy profeszszor, öreg-e vagy fiatal.

Doktor úr! Ön az „Izr. Tanügyi Értesítő“ legutóbbi számában a zsidó tanítókhöz irt a zsidó tanítókról. Én is zsidó tanító vagyok, mint ilyen, válaszolok Önnek. Ezzel meg van okolva a korrespondenciám, mely Önnek talán nem jól fog esni, de a melyet a zsidó tanítóság reputációjáért és az ezzel szorosán összefüggő szent ügynek, a zsidó népnevelésnek az érdekeért meg kell eresztenem.

Cikke nélkülözi a folytonosságot és így magam is csak szakadozottan reflektálhatok rá. Sebaj, majd megértjük egymást. Legkönnyebben szemlélhető a stilusa cikkének abban a részletében, melyben az „alsós matador“ metaforával törekszik gyönyörködtetésre és hatásra. Sikerült tropus egy kalabriásozni jól tudó emberre alkalmazva, még akkor is, ha kártyást akarna vele aposztrofálni. Ez utóbbi eset azonban csak akkor áll, ha a metaforizált fogalom igaz, mert minden esztetikai szépnek az előfeltétele az igazság, — a hűség. Ha Ön professzor, a mit cikkének némely része sejtet velem, ezt tudnia kell. Azt is kell tudnia, hogy a valótlanság a finomult ízlést a művészet legtetszetősb alakjában is sérti és mégis megteszi azt, hogy cikkében az összes hazai zsidó tanítókat az „alsós matadorok“ metaforájával illesse. Mit akar ezzel? Kártyásoknak mondja őket? Kártyásoknak azokat, kik egész életüket a haza és felekezet szolgálatában nehéz, fáradalmas munkával őrlik le? Kártyásoknak? Tudja-e, mit jelent e szó? Tudja-e, mit metaforizált? Hát csak egy metaforával rendelkezik Professzor Úr, hogy a támadásra készítő vágyakozásának kényszere alatt ezt kellett kinyögnie? Ha Ön öreg ember, akkor erre való tekintettel azt mondom, hogy helyes ítéletre már képtelen. De ha fiatal ember, akkor azt mondom, hogy metaforája valótlan, ítélete éretlen, mert nem tudja mit irt, és nem ismeri a valót.

Még egy passzusával kell szorosabb értelemben pro domo foglalkoznom. Azt mondja Ön, hogy: „Fehér holló az a fiatal tanító, a ki újságon és tankönyvön kívül nyomtatott betűt olvas. Ez utóbbiból is csak annyit, a mennyit tanít“

Ez is valótlanság, melynek azonban megadom azt a mentséget, hogy nem tudatos, nem szándékos. Ön valószínűleg csak néhány tanítót ismer és e néhány tanítóbarátja képezi a perspektívát, melyből az összes tanítók látképét mutogatja. Nagy hiba. A komoly tudós ember csak akkor szokott ítéletet mondani, ha a dologra ható összes tényezőkről alkotott véleményeit összeegyeztette. Különösen társadalmi osztály megítélésénél nem alkalmaz a komoly tudós induktív módszert, mert nem volna-e nevetséges az összes doktorokat tudatlanoknak mondani azért, mert az életben egy-két üresfejű doktorral találkozunk, kiknek az egyetemen néha megforduló Fortuna a markába nyomta a diplomát?! Ön ilyen hibába esett. Az ilyenért a *fölületesség* bélyegét sűtik az emberre.

Jöjjön velem doktor úr, elvezetem a tanítók közé; ismerje meg őket, hogy máskor dedukció útján más véleményt szűrhessen le. Jöjjön a megyei általános tanítógyűlésekre. Ott látni fogja, hogy a zsidó tanítók apraja-nagyja quantitative és qualitative nagyon tekintélyes részt vesz úgy az adminisztratív dolgokban, mint a szakszerű előadásokban és diszkussziókban. Látni fogja, hogy ottani szereplésüket úgy a más felekezetű kartársak, mint a jelenlévő megyei notabilitások a legnagyobb kitüntetéssel méltatják. Ugy-e nem blamálja ez a zsidó felekezetet? Ugyan hol veszik a zsidó tanítók ebbeli készültségekét? Csak nem az elemi iskolai földrajzból?

Jöjjön velem az Orsz. Izr. Tanító-egyesület fiókköreinek gyűléseire. Hallgassa meg az ott fölolvastott értekezéseket és az azokat követő eszmehuzanyt, legott rá fog jönni, hogy ezek a *pedagogusok* pálcán és abcén kívül egyebet is láthattak. Jöjjön velem a vidékre. Ott fogja találni a zsidó tanítókat a kaszinói fölolvadásokon a pódiumon; ott fogja őket találni a város vezető köreiből, ott a különböző állandó és időleges bizottságokban; igen számos helyen ott fogja őket látni a városi képviselőtestületben is. Doktor Úr! Lásza be, hogy ez mind nem azért van, mert *zsidók*, hanem azért, mert magyarságukkal és műveltségükkel rászolgálnak erre. Hogy aztán ennek mi a reflexus hatása a zsidó felekezetre ítélje meg Ön.

Végzek a pro domóval. Van más módja is annak, hogy Ön megismerje a zsidó tanítókat. Elvégre is nagyon fáradságos volna Önnek a nagy utazgatás. Ime a mód: Fölajánlom Önnek a szellemi duellumot. Abból a szakból, melyet Ön az egyetemen hallgatott, megbirkózik Önnel nem egy zsidó tanító is, ki az egyetemet csak hírből ismeri. Ön ezen ajánlatomat nem fogja csodálni, mert Ön cikke szerint tudja, hogy „a zsidóban a tudomány szeretete nagyon erős“ Ez igaz. Igazolja az is, hogy a zsidó tanítók közt talál nagy számmal olyanokat, kik a mellett, hogy szakjokban tökéletesednek, egy-egy tudományágban is alaposan jártasak.

És most áttérek a summa rei-re. Sok zsidó iskola fölpszlik. Cikkirónak ez fáj. Elmondhatjuk neki: „Mi neked fáj, nekünk is fáj.“ Hogy a zsidó érdekek látóhatárán mi nem állunk szembehunyva, azt Dr. Frisch úr az általa igénybe vett közlönyünk hasábjain láthatta. Nem egyszer, nem kétszer szóvá tettük azt a nagy veszedelmet, mely a zsidó felekezetet úgy anyagi, mint morális szempontból fenyegeti az iskolák föladásával. Apelláltunk a hitközségek hitérzületére, mint a szóban forgó kérdés főforumára; apelláltunk a hitközségek belátására, rámutatva arra, hogy a zsidó hitközségi iskola jobban szolgálja a zsidó érdekét a polgári életre való előkészítésben, a mennyiben tekintettel van még mindig *speciális munkaköreire*. Mindezek után pedig apelláltunk a hitközségeknek saját érdekükért való áldozatkészségére.

Buzdítottuk egymást, hogy működésünkben kettőztetett törekvéssel azon legyünk, hogy a zsidó iskola nélkülözhetlenségét a hitközségek belássák.

Figyelmeztettük a magas kormányt, hogy a fentartási alap hiánya címén oszlófélben lévő zsidó iskolának subvencióval való fentartása a fennálló körülmények közt közvetett nemzeti érdek.

Mindezek után előáll Dr. Frisch úr és — nem hederítve a hitközségek szegénységére, nem a kor meglazult hitérzületére, nem hederítve semmire, a mi még ezen kívül közrehat a dolgok alakulásában — egyenesen a zsidó tanítókat teszi felelőssé mindenért. Tiszta a lelkiismeretünk, helyt állunk. Mit is akar Doktor Úr? Tudásra törekedjünk? Igaza van. Ezt úgy is tettük és teszszük. Elmondtam már fentebb. Ad vocem, még azt is akarja, hogy úgy tanítsunk, mint régen, hogy „a gyermekkorban hallott eszmék és gondolatok, mint megfejthetetlen rejtélyek kavargognak a serdülő fejében, hogy mire felnő, tudja, hogy mit nem tud.“ No, ezt nem fogjuk tenni. Ilyen pedagógia a lomtárba került zugiskolában burjánzott a tudatlanság melegágyában. Lásza kérem, ez a passzus azt az alapos sejtelmet kelti bennem, hogy Ön még nagyon fiatal ember, ki Sokratesnek egy mondását még nem ért rá jól átfontolni és mégis beleviszi gondolatlabirintusába.

Mit is akar még?

Azt mondja, hogy: „a zsidó vallástanítás öblös szólásokból, nagyhangú kijelentésekből áll.“ „Minden zsidó gyermek előbb tudja, hogy Jézus zsidó

volt, mint azt, hogy Ábrahám.“ Doktor Ur! A zsidó vallás tengernyi mély eszméit kifejező szent mondásokat ne ironizálja! Azt se vegye rossz néven, ha a zsidó büszkén szemléli azt a valóságot, hogy az Egyistenesség eszméje, mint a zsidó papi birodalom öröke szállt át felebarátaira! Mindenek fölött pedig ne mondjon olyan tárgy és időrendet fölforgató abszurdumot, hogy a zsidó tanító elébb szemlélteti Jézust és csak azután Ábrahámot. Hiszen, ha látott, vagy legalább hallott valamit zsidó népiskoláról, tudnia kell, hogy annak vallástani anyagát az *ó-testamentum* és hagyományok szemelvényei képezik. Hogy a tanítók ezeknek — a valláserkölc szempontjából — való kezeléséhez értenek, azt higgye el a bpesti izr. tanítóképző intézetnek, úgy mint én is kénytelen vagyok hinni a törvényes formák szerint kiállított oklevelének. Vagy az fáj Önnek, hogy a szemelvények egyik-másikát eredeti héber szövegben is tanítjuk? Erre vall az a passzusa, melyben azt mondja, hogy: „Az élet kemény munkát ró az emberre és a szülő gyermekét az életnek neveli. Héberre itt szüksége nincsen.“

Ezt a kijelentést legkevésbé sem vártam Öntől, mert a zsidónak tudnia kell, hogy a dolgok mai állása szerint, *azaz addig, míg Isten kegyelme liturgiánknak és ezzel együtt sok másnak megváltoztatását valami úton nekünk nem rendeli*, a héber nyelv elemeinek ismerete ránk nézve nélkülözhetlen.

Nem célszerűbb lett volna azt mondani, hogy *az élet nehéz küzdelmei gyakran sodorják az embert a kétségbeesés örvényébe, melyből csak a hit, az Istenbe vetett bizalom szabadít meg?* Aztán így folytatni: Vallásunk ősrégi, liturgiánk is az. Ezt eredeti nyelven gyakoroljuk, miért is a héber nyelvnek intenzív ápolása fontos hitbeli kötelesség? Aztán még hozzátenni: A hitközségek gyermekeik jövőbeli lelki nyugalma kockáztatják az iskolák földadásával?

Igy kellene kezdenie és aztán sokat-sokat mondania, hogy az itt-ott meghibbant hitérzület egyensúlyának helyreállítására törekszik.

E helyett Ön a tanítóknak beszél össze-vissza mindenfélét, mely abban csúcsosodik ki, hogy igyekezzenek a vallás szellemébe behatolni és az ott fölhalmozott anyagot értékesíteni. Uram Istenem! Miféle misztikus hang ez! Nem tudom, mit akar vele mondani. A mit belőle *a népiskolára vonatkoztatva* értek, azt a tanítók megteszik. Ha egyebet akar, mondja meg, mi az?

Még egy fogalomzavarára akarom figyelmeztetni Doktor Urat egész röviden odavetett sorokban és aztán végzek.

Ön a régi iskolákat 15—16 éves tanulóival, meg a maiakat 9—10 éves tanulóival egy kalap alá veszi és ehhez képest ítél. Ön a zsidó tudománynak az iskolán kívül való ápolását szükségesnek, de a tanítók segítségével kivihetetlennek tartja és azért, hogy e kérdésben a hivatott körök által mind- eddig negligálva lettek, őket teszi felelőssé.

Uram, az ötletszerűségek világa rég letűnt; ma csak a tervszerű munkálkodás arathat sikert. A mit ma egy tanító iskolán kívül tesz, az valami ugyan, de édes kevés ahhoz a nagy ideálhoz, melyet Ön cikke vége felé sejt és a mely sejtelméért részemről megbocsátom tévugrásait. Tanulmányozza ezen ideált, serkentse a hivatott köröket arra, hogy az ideál megvalósítása céljából szövetkezzenek a zsidó tanítókkal. Ezek mindenkoron készen lesznek a haza és Isten szolgálatában erejüket és idejüket áldozni.

Igazságos akarok lenni; még egy szép eszmét vetett föl cikkében. A továbbképzés eszméjét. Meglátja, hogy azok az Ön által félreismert tanítók mihamarább készen lesznek tervökkel, mely azonban — biztosra veszem — az Önétől egészen elütő lesz.

Isten velünk!

III.

A harmadik levelem szól Kornfeld bátyámnak, az Orsz. Izr. Tanítóegyesület elnökének, mint az Izr. Tanügyi Értesítő szerkesztőjének.

Tekintetes Elnök Ur! A kinek nincs mit leplezni, az nyílt homlokkal néz elébe a nyilvánosságnak; kinek lelkiismerete tiszta, nem fél a sötétségtől és nem riad vissza az élet viharaitól. Kedves Elnököm, Önt olyan becsületes, jellemes embernek ismertem, mikor megválasztottuk köztünk elsőnek, ki méltó arra, hogy az egész egyesület jellemességét és lelkiismeretét képviselje. Ön hivatalos működésében ezt fényesen igazolta mindig, igazolta most is, midőn a tanítóságot jogtalanul bántó idegen cikket egész terjedelmében kinyomatta közleményünkben. Midőn ezt konstatalom, azért teszem, hogy ennek kapcsán kérjem, hogy közlönyünket a jövőben is tárva tartsa mindenkinek, legyen az védő, vagy támadó. Vagy kötelességmulasztásra fog a támadó figyelmeztetni és akkor mi köszönettel vesszük, mert „errare humanum est,” vagy alaptalan lesz a támadás, akkor a támadót lesz módunkban a mea culpa-ra szorítani. Lelkiismeretünk tiszta, mi nem bujkálunk.

Vagyok kiváló nagyrabecsüléssel tisztelő kartárs

Sárospatak.

Vitt József
zsidó tanító.

Válasz cégvezető Schönfeld és „több fővárosi és vidéki zsidó tanító” névtelen hősöknek.

Vettem egy „több fővárosi és vidéki zsidó tanító” aláírással ellátott, a műharag tüzét hányó felszólítást, hogy az Értesítő szerkesztőjének én is neki menjek és esetleges, a központhoz intézendő udvariaskodásom tartalmáról — Schönfeld Arnold kartárs urat értesítsem.

Nem lévén azon szerencsés helyzetben Schönfeld urat személyesen, vagy csak névleg ismerhetni, tüvé tettem az „Értesítő” évfolyamait, a jelzett úr b. nevét közlönyünk írógárdája sorában keresve; sajnálatomra, nem találtam! Az árva-alapunk érdekében fáradozott gyűjtők és adakozók között sem akadtam rá, a gyűléseink alkalmával szerepelt előadók körében is hiába kerestem. Nyomát se találtam sehol annak; hogy Schönfeld úr egyesületünk céljai előmozdításában eddig részt követelt, vagy részét kivette volna. Fiatal kartárs lehet tehát Schönfeld úr, a mi azonban kifogást nem képezhet, avagy csak rövid idő óta egyesületünk tagja, a mi szinte megbocsátható. Ámde, már bűn számba megy, hogy az, a kinek létéről tudomást szerezni a tanítóságnak mindaddig módjában nem volt, mint égről lepattant vezér szerepelni szerénytelenkedik.

Ne vegye hát Schönfeld úr tőlem rossz néven, ha egy előttem az ismeretlenség homályába göngyölt emberrel szóba állani nincsen kedvem. De ne vegyék zokon a háta mögött bujkálkodó „fővárosiak” és „vidékiek” sem, ha b. címüket nem ismerve, a sérelmes ügy fölötti véleményemet nem velük közlöm, hanem ez uton nyilvánítom.

Teszem azt pedig azon kijelentéssel, hogy távol áll tőlem még annak a gondolatja is, hogy az elégedetlen és műfelháborodással dühbe jött táborhoz csatlakozzam, velük a „feszítsd meg” kiáltásában egyesülve, magamat a vad kórusba sorakoztassam.

Ellenkezőleg, olvasva a megtámadott cikket, a szerkesztő úr iránt érzett tiszteletem és személyéhez való ragaszkodásom még fokozódott; ezuttal is tapasztalva, hogy lapunk sem a szerkesztő, sem egyesek, vagy pláne klikkek

szolgálatában nem áll, hanem mindenkinek teret nyit, a kinek mondanivalója van, még az esetben is, ha a kifejtett eszméket és gondolatokat a szerkesztő nem helyesli.

Ezt előre bocsátva, semmi közöm holmi Schönfeld és névtelen kartársakhoz! Határtalan bizodalommal viseltetem Kornfeld Gyula, egyesületünk érdemdús elnöke és közlönyünk szerkesztője iránt. Meg vagyok győződve róla, hogy saját fejükkel gondolkodni szokott és ezen támadás rugóit ismerő kartársaim bizalma sem fog megtántorodni, hanem a tisztesség, önzetlenség és fáradhatlan munkásság mintaképét: Kornfeld Gyula urat, ezentúl még jobban megbecsülik.

Igló.

Lövy Mór
választmányi tag.

Nyílt levél egyesületünk tisztelt tagjaihoz!

Kedves Kartársak!

Midőn 9 évvel ezelőtt Kornfeld Gyula érdemekben dús elnökünket elnöki székbe ültettük, választásunkban az az elv vezérelt bennünket, hogy az Orsz. Izr. Tanító-egyesület élén tanító — test a mi testünkből, vér a mi vé-rünkből — álljon, a ki megértse a szegény zsidó tanító ügyes-bajos dolgát, néha jajszavát, máskor igazságot, jogorvoslást kérő szózatát; a ki azonosítani tudja magát a tanító óhajaival, kivánalmaival, aspiratióival.

Hogy mennyiben sikerült ez nekünk, mennyiben vált be Kornfeld Gyula az elnöki tisztségben: azt az a spontán bizalom igazolja, a mely immár háromszor nyilatkozott meg Kornfeld Gyula mellett. De igazolja egyesületünk szellemi és anyagi állapota, igazolja az az intenzív segélyezés, a melyben az egyesület az arra szorult tagjait részesíti és igazolja az a munkásság, a melyet az egyesület vezetősége a magyar zsidó tanítóság érdekében minduntalan minden vonalon kifejt. Igazolja, hogy az a bizalom, a mely már ismételten Kornfeld és az egész központi választmány iránt megnyilatkozott, az nem mondva csinált, az nem megrendelt, az nem kortes utján szerzett bizalom volt, hanem a tanítóság zömének szívéből fakadó, igazi, meg nem téveszthető, el nem tántorítható tiszta szeretet fakasztotta bizalom volt.

Ezt tudva és látva, fájdalom tölti el az őszinte, az egyesület érdekét szíven viselő tanító szívét, hogy mindannak ellenére akadnak tanítók, egyesületi tagok, a kik az egyület vezetőségére törnek minden néven nevezendő igaz ok nélkül.

Szomorúság lepi el az őszinte tanító keblét, látva azt, hogy van egyesületi tag, a ki nem riad vissza semmitől és senkitől, hogy vizsályt szítson az egyesület kebelében.

Aggodalom fogja el az egyesület érdekét féltő tanító lelkét, a midőn látja, hogy a legkisebb incidens, a legjelentéktelenebb ok elegendő arra, hogy az egyület vezetőségével meg nem elégedett kis frakció pereátot kiáltson az elnökségre. Mert ugyan mi történt? Az, hogy egy együleti tag az egyület közlönyében elmondta bona fide, elmondta sine ira et studio a maga egyéni véleményét. A szerkesztőség nagyon helyesen, megjegyezte eme cikkekre, hogy nem ért vele egyet, de közölte, hogy hadd tisztuljanak a nézetek, a vélemények. Ez eddig a legkorrektebb eljárásnak a követése, a mit szerkesztőnek szem előtt kell tartania. Igaza volt-e, igaza van-e dr. Frischnek? Azt én most nem kutatom. De okot szolgáltatott-e ezen incidens arra, hogy az elnökséget ezért a legkiméletlenebb módon megtámadják? hogy a vizsály magvát az egyület kebelébe ezért elhintsék? hogy kigyót-békát kiáltson ezért

*

arra a puritán jellemű elnökre, a ki 30 év óta áll az egylet szolgálatában és a ki 10 év óta önzetlenül vezeti egyesületünket?

Erre feleljenek egyesületünk tagjai! Nagyon sokan lobbantották már a tanítóság szemébe a háládatlanság vádját: nos, mutassa meg a magyar zsidó tanítóság, hogy őt nem illetheti eme vád. Mutassa meg a magyar zsidó tanítóság, hogy elég érett annak megítélésére, hogy ki az ő barátja, ki az ő embere, ki érdemli meg az ő bizalmát és szeretetét. Mert egyesület élén állani, annak egész életét, minden percét szentelni önzetlenül és még azon felül sértegetéseknek, insinuatiónak lenni kitéve, talán még sem igazság!

A főváros zsidó tanítósága fényes elégtételt adott az elnökségnek. Most mutassa meg a vidék is, hogy igaz szeretettel és bizalommal van az elnökség iránt.

Erre kéri az egylet tagjait

Debrecen.

Kuthi Zsigmond.

SZEMLE.

a) Tanügyi mozgalmak.

= **A tanító mint biztosítási ügynök.** Nagyon érdekes vitatkozás folyt a Magyar Tanítók Otthonában f. hó 18-án, a Magy. Gazd. Bizt. Szövetk. igazgatója és Somogyi Béla főv. tanár között. Ismeretes, hogy a hosszú polemiában Somogyi be tudta bizonyítani a szerződés káros voltát. *Altenburger*, a szövetkezet igazgatója, azzal felelt, hogy nem ér rá írásban kifejteni az igazát, de szóval bárkinek is rendelkezésre áll. Erre felhívták, hogy tartson hát vita-előadást a Magyar Tanítók Otthonában. *Altenburger* pro, Somogyi contra; kétszeri szólásjog — más a vitába nem elegyedhetik. *Altenburger* első előadásában, melyet felolvasott, azt hangoztatta, hogy a magyar csak akkor lesz boldog, ha közgazdasági érdekeinek megóvásával és ápolásával az előre látó gondosság erényét gyakorolja. Es erre a szövetkezeti eszme megvalósítása az egyedüli mód, melyet népszerűsíteni a tanítók hivatása. Arra a vádra, hogy a gazdák biztosítása drága, s hogy a tanítóközvetítőnek kis províziót adnak, azt felelte, hogy ők önköltségen dolgoznak, s hogy olcsóbban csak a tönkrejutásra működnének. Különbén is az ő díjaik csak díjelőlegek s már 7 év múlva 20—25% visszatérítést érhetnek el. — *Somogyi* rögtönözve, éles elmeéllal felelt. Az, hogy az előrelátó gondosság mily honmentő dolog, ily szépen és alaposan még nem fejtették ki s meg is hajtja zászlóját az igazgató nemes egyénisége előtt. De itt másról van szó. A mi szövetkezeteink csak úgy zsarolnak, mint más kereskedelmi vállalatok. Ennek a vállalatnak nincs tőkéje, csak pártjellegű nevei vannak, melyekre az államtól kölcsönt kapott. Rossz a szerződés, mert minden más biztosító társaság nagyobb jutalékot oszt a közvetítőnek. Ha a tanító ezt a társaságot szolgálja, becsapja önmagát és a népet. Erkölcstelen az is, hogy a tanító olcsó biztosításhoz jusson azért, mert a népet drágábbal becsapja. Bukás esetén a nép kötelezhető befizetett díjainak még egyszer való befizetésére. Hitvány az a tanító, aki *ilyen* ügynöki szolgálatra vállalkozik.

Altenburger válaszában bizonyítani igyekszik, hogy igenis van tőkéjük. A feleslegekben a tanító ép oly arányban részesül, mint a többi tag. Ha a tanítók sok biztosítást nem hoznak, felbontja velük a szerződést. *Somogyi* viszontválaszában kikéri az igazgatótól, hogy a tanító erkölcsi dolgát megítélhesse. Abban mi compe-tensebbek vagyunk. Mikor piócat szedettek vele, azzal legalább nem károsított meg senkit, de ezzel a vigéckedéssel a falu népet rossz üzletbe viszi bele, melyért pirulnia kell. Az igazgató számadatai után is tagadja, hogy a szövetkezetnek *elegendő* tőkéje van. Bizonyítja számadásaival, hogy ennek a szövetkezetnek meg kell bukni, vagy oly magasra emelni díjelőlegeit, hogy tagjai megszöknek előle. — Ez mogyoróhéjban a vita. — Az érdeklődőknek a Népnevelők Lapjában s az Otthonban lefolyt minden hozzászólás rendelkezésre áll 20 fillér ellenében, abban a röpiratban, mely „*A tanítók életbiztosítása*“ címen most megjelent és Szöllösi Jenőnél a Népnevelők Lapja kiadóhivatalában (Bpest, VII., József-körút 8.) rendelhető meg.

○ **Nyugdíjrevízió.** A miniszterelnök által bemutatott munkaprogramm szerint a tanítói nyugdíjtörvény revíziója meg lesz a jövő évben. E szerint sürgős szükség, hogy a dologgal behatóan foglalkozzunk.

× **A legujabb rendeletek.** Ezt az iskolaévet néhány érdekes és fontos rendelettel vezette be a miniszter. Ilyen az a rendelet, mely a népiskolának hat osztályúvá való fejlesztését követeli. Szomorú, hogy ezt a törvényt megalkotása után egy emberöltő múlva kell végrehajtani. De vigasztaló körülmény az, hogy most a végrehajtást — minden bizonynyal — egészen komolyan veszik. Ideje is. A mikor Ausztriában a tanítók és a haladó pártok agitációt kezdenek kifejtani a végből, hogy a *nyolc* éves tankötelezettség *kilencre* emeltessék föl, akkor már csakugyan szükséges, hogy a mi *hat éves* tankötelezettségünk, a mely nagyrészt csak papiroson van meg, a valóságban is meglegyen. De a miniszteri rendelet nem csak azt követeli, hogy meglegyen a hat éves tankötelezettség és a hat osztályú népiskola, hanem azt is, hogy az iskolába járó gyermekek legnagyobb része (*legalább kilencven százalék*) valóban el is végezze mind a hat osztályt és megtanulja az életben szükséges ismereteket. Ha a miniszter következetesen érvényre fogja juttatni ezt az elvet és rendelete nem marad írott malaszt, akkor a legellenzékibb kritikusok is szívesen fogják hirdetni az ő dicsőségét.

Fontos az a rendelet is, a mely szorosabb kapcsolatba akarja hozni „az elemi népoktatás céljait szolgáló minden tagozatu“ intézeteket: az óvodát, a népiskolát és a gazdasági ismétlőiskolát. Tanítóknak nem kell magyarázni, hogy miért fontos ez a szorosabb kapcsolat.

A magyar nyelv tanítását is újra és nyomatékosan követeli a miniszter úr. Ezen is csak örülhetünk. Abban ugyan nem bizunk, hogy a rendeletnek fogantója lesz. De reméljük, hogy a miniszter úr végre teljesen meg fog győződni arról, hogy a renitens iskolafentartókat szép szóval nem lehet a jó utra téríteni és reméljük, hogy akkor majd a legbiztosabban célhoz vezető eszközt fogják alkalmazni: a renitens iskolák föloszlatását és helyettük állami iskolák állítását.

„Az állami iskolák teljes benépesítése és a szorgalomidőnek megtartása“ szintén olyan törekvés, a mely népoktatásügyünk barátaiban csak meglepedést kelthet. Az iskolai ifjúsági könyvtárak föllállításának elrendelését is örömmel üdvözöljük.

Ezek után most már legjobban örülnénk annak a hirnek, a mely tudunkra adná, hogy a tanítókat semmi esetre sem fogják kihagyni a fizetésrendezésből. Mert ha kihagyják őket, ha megmaradnak eddigi nyomoruságukban, akkor ugyan keveset ér el a miniszter úr üdvös rendeleteivel. Elkecseregett, nyomorgó tanítókkal nem lehet nagy kulturális munkát végezni.

× **A tanítónők helyzetéről** olvasott fel Doroghságiné az Otthon nőnevelési szakosztályában. Szállóigévé vált, hogy sok a tanítónő. Pedig nem úgy van. Kevés a ketté osztott iskola. Van felekezeti iskola, hol 100 fiú és leány tanul vegyest egy teremben; másutt meg a leányosztályokban is férfi tanít. Ez ellen felirnak a miniszterhez. A kérdést napirenden tartván, az Orsz. Bizottság nagygyűlésére óhajtják kitűzni.

= **A kolozsmegyei tanítóegyesület.** Érdekes meghívó adja tudtára az érdeklődőknek, hogy a kolozsmegyei tankerület tanítótestülete nov. 14-én és 15-én közgyűlést tart. Érdekes ez a meghívó azért, mert nem sablonos közgyűlésről ad hirt, hanem valóságos akadémiai előadásra invitálja a tanítókat. Így a többek között: Dr. *Széchy* Károly, Dr. *Genersich* Gusztáv és Dr. *Konrádi* Dániel egyetemi tanárok tartanak nagyérdékű előadásokat a tanítók közgyűlésén.

+ **Az Eötvös-alap reformja.** Az Eötvös-alap (tanítói orsz. segélyegylet, gyűjtő- és kezelőbizottsága f. hó 25-én este nevezetes ülést tartott. A fiatalabb haladó elemek már az augusztusi közgyűlésen élesen elítélték az egyesületben uralkodó rendszert és ezt a 400.000 K. vagyonnal rendelkező intézményt *koldusintézetnek* nevezték, amely a tagoknak nem jogokat ad, hanem alamizsnához szoktatja őket; a segélyek felosztásánál pedig a vezetőség néha még kir. tanfelügyelőknek is juttat 50 frtos adományokat, szegény tanítókat pedig elutasít. A tegnapi ülésben *Ujvári* Béla kir. tanácsos elnöklete alatt *Somogyi* Béla főv. tanár reformjavaslatait tárgyalták. *Somogyi* az ifjabb tagok képviselőjében, az egyesület radikális átalakítását sürgette. Azt hangoztatta, hogy az egyesület a tagoknak *jogos* segélyt adjon és ne nevelje a tanítóknak a kolduló szellemet. Ilyen irányu javaslatait az erősen

konzervatív régi vezetők hevesen támadták. Ezek hallani sem akarnak rendszer-változásról. *Lakits* Vendel azt állította, hogy aki a régi alaptól el akar térni, az az egyesületnek ellensége. *Böngérfi* hevesen támadta az újítókat és ellenezett minden változást. Végre dr. *Gööz* közvetítő indítványát fogadták el, amely szerint a reformok tanulmányozására és előkészítésére bizottságot küldenek ki, melynek tagjai: *Ember* János segédtanfelügyelő, *Somogyi* Béla és *Volenszky* Gyula polg. isk. tanárok.

□ **A községi iskolaszékek** részére új utasításokat adott közre a miniszter, melyek az elmúlt évben kiadott gondnoksági utasításhoz vannak alkalmazva. Minden másban pedig a legapróbb részletekig körülírják az iskolaszék hatáskörét. Főszemgyanánt tehát kettő emelkedik ki: az állam vezető szerepe az iskola külső életében és a tanító, illetőleg tanítók intézkedése az iskola belső életében. Ez a helyes. Az iskolaszékek pedig végzik a közbenső feladatot.

Az utasítás lényegesen csak ott tér el az új gondnoksági utasítástól, ahol azt a községi iskolaszékeknek az 1876.-iki törvény által biztosított önkormányzata s egyes jogai megkövetelik. Ezek közt legfontosabb a tanítóválasztás joga és módja, miket a legapróbb részletekig szabályoz. Szabályozza az iskolaszéknek a tanítói fizetések megállapítására vonatkozó jogát s megállapítja felelősségét. Az iskola külső ügyei felett való felügyelet, valamint az iskolaszéknek az iskola beléletéhez való viszonyát; a törvény szerint az iskolai vagyon kezelésére nézve a községnek is ellenőre. A tan kötelezettség végrehajtása ügyében a felelőssége szorosan van megállapítva. Az iskola belső ügyeit illetőleg, az iskolaszék képviseli a kapcsolatot az iskola és a társadalom, illetve a szülei ház között, ellenőrzi ugyan a tanítók munkásságát, azok mulasztását és kisebb mérvű kihágásért őket figyelmezteti és esetleg a fegyelmi vizsgálat megindítását kéri, de a községi iskola összes szellemi ügyeit az igazgató intézi, a tanítótestülettel egyetértve, saját és utolsó fokon a tanfelügyelő teljes felelőssége mellett. Az utasítás feloleli a gazdasági ismétlő iskolák szervezését és ügyrendjét is. Második része pedig a tanítók jogviszonyait, szolgálati és javadalmi ügyeit, az iskolai rendtartást, vizsgálatokat állapítja meg és szabályozza a tanító teendőit és jogait, végül az iskolai belső rendtartást, iskolai fegyelmi szabályokat megállapítja.

✕ **Közoktatási Tudósító** című, a napilapok szerkesztőségeit híven informáló, könyvomas lap kiadását határozta el a *Magyar Tanítók Otthona* sajtóbizottsága s szerkesztésével az Otthon titkárát, Szöllösi Jenőt és Zsedényi Aladár tagot bizta meg. Feladatuk minden oly közoktatási mozgalomról, mely a nagyközönséget érdekli, a sajtót gyorsan, pontosan és híven tudósítani.

+ **A nagyszombati képviselőválasztás epilógusa.** Az országgyűlési képviselőválasztások idejében történt, hogy a nagyszombati kerületben nemzetiségi programmal fellépett *Kollár* nevű jelöltre számos néptanító szavazott és érdekében nagy agitációt fejtett ki. Pozsonymegye hazafias érzelmű tanítósa egy Nagyszombaton tartott népes gyűlésen megbotránkozását fejezte ki az eset miatt és a *Kollárra* szavazó kartársakat testületükből kiközösítette. Ez ügyből kifolyólag Budapesten is összegyűlt a tanítósa és elhatározta, hogy memorandumot terjeszt a kormány elé hasonló esetek megakadályozása céljából s kimondták, hogy sürgetni fogják az eskütétel általános behozatalát. *Wlassics* Gyula kultuszminiszter most válaszolt ez ügyben és elrendelte, hogy csak oly tanítók választhatók meg, akik a királyra és a magyar alkotmányra külön esküt tesznek. A nemzetiségi programmal fellépő képviselőjelöltek tehát ezután nem számíthatnak a tanítók szavazatára.

b) Könyvek.

= **A 300-ik szám.** A „Magyar Könyvtár“ most kezdi meg fennállása hatodik esztendejét s egyuttal most küldi szét harmadik jubilaris számát, a 300-dikat. Végig tekintve ez alkalomból e kitűnő vállalat eddigi füzetein, örömmel adózunk elismeréssel a Lampel-Wodianer kiadó cégnek, mely azt megindította és rendkívüli buzgósággal tudta fejleszteni és terjeszteni, valamint a „Magyar Könyvtár“ szerkesztőjének, *Radó* Antalnak, a ki oly kiváló izléssel, tudással és lelkiismeretességgel tudta megőrizni a vállalat előkelő színvonalát, távol tartva tőle mindent, a mi selejtes, megbecsülhetetlen szolgálatot téve az életnek s az iskolának egyaránt. A „Magyar

Könyvtár“ be tudott hatolni a közönség minden rétegébe, még azokba is, a hol a magyar könyvek vásárlása eddigelé ismeretlen fogalom volt. Több mint két millió száma forog ma közkézen, s a narancs színű borítékos harmincfilléres füzetek meghódították az egész ország magyar közönségét.

⊙ **A filozofia története**, írta Dr. Pekár Gyula. Ára 6 K. Kiadta az Athenaeum. A legnehezebb filozofiai problémákat is könnyed, világos nyelven ismerteti s az olvasó észrevétlenül hatol be az emberi gondolkodás történetébe. Nagy gondal állította egybe szerző a fejlődés- és időtáblát, valamint a terjedelmes bibliográfiát.

EGYESÜLETI ÉLET.

Jegyzőkönyv.

Felvétel a központi választmány október hó 13-án tartott rendkívüli ülésén.

Elnöklő: *Csukási Fülöp* alelnök.

Jegyző: *Hajnal Jakab*.

Jelen voltak: *Adler Simon, Bárd Rezső, dr. Braun Salamon, Csajági Béla, Győri Adolf, Kuttner Miksa, Lederer Ábrahám, Mendl Lajos, Maislis Ferenc, Ózer Zsigmond, Pfeiffer Ignác, Révai Miksa, Reif Jakab, Schichtancz Ármin, Singer A. Henrik, Sebestyén Manó és Tolnai J. Béla.*

Kimentették magukat hivatalos elfoglaltságuk miatt: *Erdős Adolf, Halász Nátán, Székely Lajos és Wolf Ármin.*

Elnöklő *Csukási Fülöp* megnyitván az ülést, jelenti, hogy az elnökség e rendkívüli ülést 5 választmányi tag indokolt írásbeli kivánságára alapszabályaink 19. §. értelmében hívta össze. Bemutatja az erre vonatkozó levelet:

Az „Országos Izraelita Tanítótestület“ tekintetes Elnökségének

Budapesten.

Tekintetes Elnökség!

A „Több fővárosi és vidéki zsidó tanító“ jelzéssel névtelenül megjelent körlevél elnökünket méltatlanul és indokolatlanul támadja.

Minthogy kívánjuk, hogy a központi választmány ezzel szemben állást foglaljon és az elnök iránt változatlan bizalmának és ragaszkodásának kifejezést adjon, kérjük a mélyen tisztelt Elnökséget, hogy alapszabályaink 19. §-a alapján mielőbb rendkívüli választmányi ülést összehívni méltóztassék.

Budapesten, 1902. október 10-én.

Pfeiffer Ignác
Maislis Ferenc

Schichtancz Ármin
Singer Henrik

Bárd Rezső.

Jelenti továbbá, hogy elnök távollétében annak írásbeli felszólítására vezeti a központi választmány ezen rendkívüli ülését és átadja a szót a gyűlést kérők egyikének, *Schichtancz Ármin* választmányi tagnak.

Schichtancz Ármin a következő beszédben adja elő azon okokat, melyek őt és társait vezették, midőn az elnökséget ezen rendkívüli ülés összehívására kérték és végül az alább következő indítványt is benyújtja:

„Tisztelt Választmány!

Egyesületünk egészséges szervezetéről tesz tanuságot az a tény, hogy rendkívüli választmányi ülésekre eddig nem igen volt szükség. Mai rend-

kivüli ülésünket, mint azt az egybehívást kérelmező levélből látni méltóztattak, rendkívüli esemény tette szükségessé, mert kötelességünk, hogy a kérdéses ügyet megvilágítsuk és a nyert benyomás alapján további lépéseinket irányítsuk, teendőinket megszabjuk.

Egyesületünk vezetősége: az elnök, a tisztviselők, valamint a központi választmány is, az ország zsidó tanítóinak bizalma folytán foglalta el a neki felajánlott tisztséget. A bizalom az az éltető erő, mely gyakran nehéz, felelősségteljes munkájában kitartásra serkenti; a bizalom az az erkölcsi mozgató, mely megújítja a lankadni akaró buzgalmat. Ez a bizalom nem a pajtáskodás, az önérdek kölcsönös legyezgetésén alapul, hanem szilárdan épült fel a kipróbált becsületesség, az önzetlenség és a kartársi szeretet megingathatlan talaján. Az egyesület vezetősége, mely a tanítósnak évtizedeken át gyűjtött vagyonát kezeli, mely a haza zsidó iskoláinak és tanítóinak szellemi, erkölcsi és anyagi érdekeit van hivatva képviselni, egy percig sem állhat meg ezen bizalom nélkül!

De ha ezt a bizalmat mesterségesen, tények ferdítésével, ráfogásokkal, rágalomokkal akarja valaki megingatni; ha azt látjuk, hogy — a mint most történt — tüzet hintenek az egyesület szolgálatában becsületben megőszült főre, az egyesület elnökének fejére, csak azért, hogy ez a tűz az egyesület tagjainak kebelében a bizalmat megemésztsze: minden egyes tagnak kötelessége a gyujtogatóval, a vizályt szítóval megérdemelt módon elbánni. A központi választmány, mely a tagok összességét képviseli, ragadja ki a sötétben bujkáló kezéből az ijesztő tüzet, mutassa fel az *igazság* szövétneke mellett az ország tanítósnak: „Nézzétek, ez igazában nem éget, nem gyújt, mert hiszen nem is tűz, csak a csepürágó szájában látszott annak, valójában pedig: kóc, csepű!”

Tisztelt Választmány! Nem akarok tovább példálózni. Az én tisztem, Önök előtt azokat az okokat kifejteni, melyek engem és aláíró társaimat arra birták, hogy egyesületünk elnökségétől rendkívüli választmányi ülés egybehívását kérjük. Az ok — röviden szólva — az, hogy az egyetértés, a béke megbontásának kísérletét láttuk abban a körlevélben, melyet ismeretlen szerzők a napokban az országban szétküldtek.

Ezen körlevél keletkezésének belső okát nem ismerjük, csak sejtjük; a külső historikuma pedig a választmány tagjai előtt bizonyára ismeretes. Mégsem lesz felesleges — már csak az egész ügy áttekinthetősége szempontjából is — ha néhány szóban elmondom.

Értesítőnk legutóbbi számában egy cikk jelent meg, melynek írója a tanítósnak okolja a zsidó iskolák pusztulásáért. Jóllehet, a szerkesztő a cikkhez fűzött megjegyzésben ezt a vádat és ennek kapcsán a mostani zsidó tanítókról mondott ítéletet visszautasítja és a következő számra cáfoló cikkeket helyez kilátásba, — az alkalomra leső névtelen támadók okot ugyan nem, de ürügyet találtak arra, hogy rátámadjanak egyesületünk köztiszteletben álló elnökére. Körlevelet küldtek az ország zsidó tanítóihoz, mely körlevélben még a nyomda sincsen megnevezve — és „Több fővárosi és vidéki zsidó tanító” jelzésbe burkolva, a névtelenség rejtett homályából, tehát biztos rejtekből szórják a minősíthetetlen sértéseket és ráfogásokat az elnök-szerkesztő ellen.

Tisztelt Választmány! Mi, kik *Kornfeld* Gyula működését az Egyesületben nagyobbrészt már évek hosszú során át közvetlen közelről szemléljük, kik megismertük benne az önzetlen, fáradhatlanul munkás, idealisan gondolkodó embert; kik látjuk mennyire szíven viseli az egyesület jólétét és reputációját: nem hagyhatjuk szó nélkül, midőn őt ilyen nemtelen támadás éri.

Azt a zászlót, melyet a körlevél emleget, s melyet a tanítósnak *Kornfeld* kezébe adott, igenis mocsoktalanul emeli szeretett elnökünk a magasba.

Tanuságot teszünk mellette, hogy az ragyogóan tiszta. Megvédi azt az elnök, megvédjük mi; megvédjük az alattomos piszkolódóktól is, kik sárral dobálódznak. Utasítsuk vissza a meggyőződés törhetetlen erejével az elnökünk ellen koholt vádakát; övezzük őt körül szeretetünkkel és bizalmunkkal; biztosítsuk őt ragaszkodásunkról. Vidéki kartársainkat pedig szólítsuk fel, hogy mindebben hozzánk csatlakozzanak.

A következő indítványt bátorodom a t. közp. választmány elé terjeszteni azon óhaj kíséretében, hogy ezt elnökünk iránti tiszteletből és a hozandó határozat erkölcsi értékének emelése céljából vita nélkül elfogadni méltóztassék :

Az Országos Izr. Tanítóegyesület tekintetes Központi Választmányának
Budapesten.

Indítvány.

Az Izr. Tanügyi Értesítő f. é. október hó 1-én megjelent számában a lap szerkesztéseért felelős egyesületi elnök egy, a zsidó iskolák pusztulásának okait tárgyaló, „Az iskolák támaszai“ című cikknek adott helyet, melylyel szemben szerkesztői megjegyzésben jelezte ellentétes álláspontját. Ezen megjegyzésből látjuk, hogy a szerkesztő nemcsak egyet nem ért a cikkíróval, hanem előre bejelenti, hogy a cikket meg fogja cáfolni; láttuk továbbá azt is, hogy a szerkesztő ezen cikket csakis azért közölte, hogy tagtársaink ezen — bennünket mindenek felett érdeklő — fontos kérdésben az ellentétes különvéleményt is megismerhessék és így módjukban legyen ezt az Értesítő következő számaiban egyszersmindenkorra megcáfolni.

Ez a cikk ürügyül szolgált néhány ismeretlennek, kik „Több fővárosi és vidéki zsidó tanító“ jelzés alá rejtőztek, hogy névtelenül, eléggé el nem ítéltető módon nekirontsanak szeretett elnökünknek, és hogy konkolyt hintve s a vak szenvedélyeket felizgatva, visszavonást szítsanak egyesületünk tagjai közt.

Ezzel szemben a következő határozati javaslatot ajánlom a tek. Közp. Választmánynak elfogadásra :

1. A központi választmány elhatározza, hogy az egyesületünk elnök-szerkesztője ellen indított eme alaptalan és minősíthetetlen támadás fölött erkölcsi megbotránkozásának ad kifejezést.

2. A közp. választmány kijelenti, hogy egyesületünk elnök-szerkesztője iránt ép oly rendíthetetlen bizalommal és megingathatlan ragaszkodással viseltetik, mint mikor az utolsó közgyűlésen a zsidó tanítóság nagy többsége, tekintettel Kornfeld Gyula köz-tiszteletnek és becsülésnek örvendő egyéniségére, az egyesület körül évtizedeken át szerzett elévülhetetlen érdemeire, az elnök és szerkesztő nehéz és felelősségteljes tisztségét lelkesedéssel reáruházta.

3. A központi választmány elhatározza, hogy ezen bizalmi nyilatkozatát szeretett elnökével küldöttségileg, az egyesület tagjaival pedig külön körlevélben közli.

Beterjeszti a Központi Választmánynak 1902. október 13-án tartott rendkívüli ülésén

Schichtancz Armin
a közp. vál. tagja.

A választmány a gyönyörű beszédet végesvégig helyesléssel és éljenzéssel kísérte és a benyújtott indítványt s a benne foglalt határozati javaslatokat lelkesedéssel egyhangulag elfogadta és határozattá emelte.

A választmány továbbá *Lederer* Ábrahám tanár indítványára *Schichtancz* Árminnak jegyzőkönyvi köszönetet szavaz és elhatározza, hogy beszéde szó szerint vétessék fel a mai ülés jegyzőkönyvébe.

Elnökhelyettes azon küldöttség tagjaiul, kik elnökünket mai határozatainkról értesítsék, felkéri *Reif* Jakab, *Csajági* Béla, *Schichtancz* Ármin, *Pfeiffer* Ignác és *Bárd* Rezső választmányi tagokat; felszólítja egyszersmind a választmány jelenlevő tagjait, hogy minél többen csatlakozzanak a küldöttséghez.

Elnökhelyettes bemutatja aztán a győrvidéki fiókkör nyomtatott körlevelét, melyet kartársainkhoz küldtek, valamint az elnökséghez intézett, ugyane körlevelet is magában foglaló következő feliratukat:

Kivonat

az „Országos Izr. Tanítóegyesület“ győrvidéki körének f. hó 8-án Győrött tartott rendkívüli értekezletének jegyzőkönyvéből.

Szóba jövén egy, az „Izr. Tanügyi Értesítő“ utolsó számú vezércikke ellen hozzánk intézett becsmérő cáfolat, az értekezlet egyhangulag elhatározza, hogy a következő tartalmu körlevéllel kél Kornfeld Gyula nagyra-becsült egyesületi elnök védelmére:

Győr, 1902. október hó 8.

Kedves Kollegák!

Az Országos Izr. Tanítóegyesület győrvidéki köre folyó évi október hó 8-án „több fővárosi és vidéki zsidó tanító“ aláírással ellátott felhívás tárgyában tartott értekezletén határozatilag kimondta:

1. Az Értesítőt örömmel és élvezettel olvassa, mióta Kornfeld Gyula a szerkesztésért felelős és úgy irányát, mint beltartalmát helyesli. Az utolsó számban megjelent vezércikk egyik-másik pontját nem teszi ugyan magáévá, de elismeri, hogy a szerkesztői megjegyzés minden irányban tapintatos és kielégítő volt.

2. Sajnálattal látja az újabb meg nem érdemelt támadást „több fővárosi és vidéki tanító részéről,“ a bujtogatást, civakodási vágyat elítelve, Kornfeld Gyula elnöknek föltétlen bizalmat szavaz és kéri, hogy elnöki tisztében megmaradjon mindaddig, míg a hazai zsidó tanítók békeszerető nagy többsége céltudatos törekvését támogatja.

3. Jelen határozatait a nyilvánosság fóruma elé és nagyobb iskolák anatótestületeinek tudomására hozza.

A győrvidéki kör nevében:

Szőgyi G. Vilmos
a kör jegyzője.

Pfeiffer Mór
körelnök.

A választmány nagy örömmel veszi tudomásul a győri tagtársak e tapintatos és férfias fellépését és nekik jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

Elnökhelyettes az alább következő, hozzá érkezett nyilatkozatot mutatja be, mely 85 fővárosi tagtársunk sajátkezű aláírásával van ellátva:

Nyilatkozat.

Mi alulírottak ezennel kijelentjük, hogy a Budapesten, 1902. október hó 5-én kelt és „Több fővárosi és vidéki zsidó tanító“ jelzéssel ellátott, így tehát névtelenül, sőt a nyomda megnevezése nélkül megjelent, Kornfeld Gyula urat támadó körlevélnek közrebocsátásához semmiben sem járultunk hozzá:

- Lederer Ábrahám nyugd. képző-intézeti tanár,
 Dr. Bánóczy József képző-intézeti igazgató,
 Dr. Málnai Mihály „ tanár,
 Mendl Lajos „ „
 5 Füredi Ignác „ „
 Stern Mór „ „
 Ózer Zsigmond „ „
 Dr. Krausz Sámuel „ „
 Bein Károly szeminariumi „ „
 10 Schwarz Mór nyugd. képző-intézeti tanár
 Stern Ábrahám hitközs. el. és polg. fiúiskolai igazgató,
 Schichtancz Ármin „ polg. isk. tanár,
 Mandl Bernát „ „ „ „
 Dr. Braun Salamon „ „ „ „
 15 Vajda Ignác „ „ „ „
 Hajnal Jakab „ osztálytanító,
 Csukási Fülöp „ „
 Maislis Ferenc „ „
 Müller Adolf „ „
 20 Kuttner Miksa „ „
 Vécsei J. Kálmán „ „
 Rotter Salamon „ „
 Földes Lipót „ „
 Fischer Márk nyugd. tanító
 25 Halász Nátán hitközs. el. és polg. leányiskolai igazgató,
 Pfeiffer Ignác „ polg. isk. tanár,
 Bárd Rezső „ „ „ „
 Singer A. Henrik „ „ „ „
 Fleischmann J. Gyula hitk. polg. isk. tanár,
 30 Schön Dávid középisk. hittanár,
 Dr. Gonda Zsigmond középiskolai hittanár,
 Dr. Weisz Miksa „ „ „ „
 Győri Adolf polg. isk. hittanár,
 Révai Miksa „ „ „ „
 35 Goldberg Majer hitoktató,
 Tauszky Sámuel „ „
 Engel Adolf „ „
 Wolf Ármin „ „
 Salamon Nátán „ „
 40 Szenes Kálmán „ „
 Krausz Jakab „ „
 Tótzs József „ „
 id. Weisz Vilmos „ „
 Horovitz Simon „ „
 45 Herczeg Ármin „ „
 Reich Samuel „ „
 Bató J. Lipót „ „
 Stöckelmacher Bernát „ „
 Csajági Béla polg. isk. igazgató a fiúárvaházban,
 50 Herczka János népisk. igazgató a fiúárvaházban,
 Róna Lipót árvaházi tanító,
 Dőri S. Zsigmond polg. isk. tanár a fiúárvaházban,
 Tolnai J. Béla tanár az izr. siketnémák intézetében,
 Adler Simon „ „ „ „

55	Herczka Gusztáv tanár az izr. siketnémák intézetében,			
	Rózsa Ede	”	”	”
	Donáth Nándor	”	”	”
	Radó Vilmos	állami képző-intézeti igazgató,		
	Reif Jakab	” reáliskolai tanár,		
60	Váradi Zsigmond	” siketnémai intézeti tanár,		
	Dr. Simonyi Jenő	keresk. akadémiai tanár,		
	Schön József	székesföv. elemi isk. igazgató,		
	Földesi Joakim	” polg. ” tanár,		
	Szalai Dávid	” ” ” ”		
65	Köves Izsó	” ” ” ”		
	Sebestyén Manó	” keresk. ” ”		
	Balla Bernát	szék.-föv. tanító,		
	Szántó Sámuel	” ”		
	Kardos Samu	” ”		
70	Berkes Jakab	” ”		
	Erdős Adolf	” ”		
	Székely Lajos	” ”		
	Pintér Zsigmond	” ”		
	Sor Mihály	” ”		
75	Szóllósi Jenő	” ”		
	Szücs J. Jenő	” ”		
	Hoffman Mór	nyugd. polg. isk. igazgató a vidékről,		
	Adler Jakab	nyugd. tanító a vidékről,		
	Fischer Mór	” ” ”		
80	Kanitz Zsigmond	” ” ”		
	Bleyer Jakab	” ” ”		
	Reisz Izsák	” ” ”		
	Krausz Vilmos	” ” ”		
	Hahn Dávid	” ” ”		
85	Koralek Emil	” ” ”		

A választmány e nyilatkozatot örömmel veszi tudomásul és ennek, valamint a többi ez ügyre vonatkozó iratoknak a mai jegyzőkönyvhöz való csatolását és az Értesítőben s a szétküldendő körlevélben való közlését határozza el; e körlevél megszerkesztésével és szétküldésével titkárt bizza meg.

Elnökhelyettes a mai ülés jegyzőkönyvének hitelesítésre felkéri *Pfeiffer Ignác* és *Singer Henrik* választmányi tagokat és bezárja az ülést.

Csukási Fülöp
elnökhelyettes.

Hajnal Jakab
titkár.

Pfeiffer Ignác, Singer A. Henrik
mint jegyzőkönyvhitelesítők.

Bizalmi nyilatkozatok.

Testületek és egyesek nagy számmal, levelekben és jegyzőkönyvi kivonatokban adtak kifejezést elnökünk iránt való ragaszkodásuknak és bizalmuknak.

A rendkívüli választmány határozatából mindezen iratok ama ülés jegyzőkönyvéhez csatolandók és az Értesítőben volnának közléteendők. De lapunk tere nem engedi, hogy valamennyit itt lenyomassuk. Ez okból csak néhánynak a közlésére szorítkozunk:

A miskolci tantestület következő jegyzőkönyvi kivonatot küldte be:

Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület tekintetes Elnökségének Budapesten. Tekintetes Elnökség! A miskolci izr. tantestület f. hó 27-én tartott rendkívüli értekezletének jegyzőkönyvéből. Elnök előterjesztése után, a tantestület határozatképen kimondja, hogy az orsz. izr. tanítóegyesület elnöke ellen indított hajsztát elítéli, megbotránkozásának ad kifejezést, úgy az aláíratlan körözvénnyben, valamint Barna Jónás aláírásával ellátott nyilatkozatban használt hang felett. Teljes bizalommal viseltetik a tantestület az elnök iránt, úgy a jelenben, valamiként a múltban is. Elismeréssel adózik a központi választmánynak azért, hogy sürgősen törekedett, az elnök elleni támadásokat való értékükre leszállítani, s az elnöknek erkölcsi elégtételt nyújtani. Végül a tantestület határozatképen kimondta, hogy a mai rendkívüli értekezleten hozott határozatról, úgy az elnök, valamint a választmány értesíttessék. Miskolcz, 1902. október hó 27-én. *Schlesinger Armin*, e. havi tantest. elnök, *Strausz Emil*, tantestületi jegyző.

*

A galgóci izr. iskola tantestülete pedig *Vajda Miksa* igazgatónak hosszabb, talpraesett beszédben indokolt ajánlatára a következő határozatokat mondta ki utolsó ülésében:

1. Mondja ki a galgóci izr. tantestület, hogy a központi választmány erre vonatkozó határozatait örömet magáévá teszi, a győrvidéki tantestület körözvénny-tartalmához mi is csatlakozunk s Kornfeld Gyula urnak, mint elnöknek szeretettel bizalmat szavazunk. 2. Az „Izr. Tanügyi Értesítő“ egyesületi életünket híven visszatükrözteti, érdekünket szolgálja, intencióinknak teljesen megfelel; lapunkat most is élvezettel olvassuk, irányja, irányja kitünő, az eddigi szerkesztésért elismerésünket fejezzük ki azon kérelemmel, hogy szeretett elnökünk lapunkat ezután is, mint eddig, ily céltudatosan szerkeszsze. 3. A förmedvényes felhívás intenciójához mérten számba sem veendő, mert eltekintve attól, hogy az csak hazugságokkal telve, de a kibocsátók eljárása galád orvtámadás, céljuk nyilt önzés s ilyesmihez zsidó tanító nem csatlakozik, mert a) nem méltó ő hozzá, b) mert nem ez a zsidó tanító célja, hivatása. 4. A förmedvény javaslatai elvetendők s az utóiratban megadott címen a tantestület az eljárás fölött megbotránkozását fejezi ki, a felhívás névtelen kibocsátását botornak s megrovandónak, valamint férfiatlannak tartja. 5. Névtelen förmedvényekre a tantestület többé nem reflektál, ily felhívásokra többé össze nem ül, mert azoknak célja a civakodás, a mi pedig a mi méltóságunknak meg nem felel. 6. A központi választmány felkéretik, hogy az 5 pontban előterjesztett javaslatot az „Értesítő“-ben, mint a galgóci izr. tantestület indítványát közölje, melyhez remélhetőleg a többi tantestületek is csatlakozni fognak. 7. Jelen gyűlés teljes tartalmu jegyzőkönyve a központi választmánynak, illetve az elnökségnek egy példányban küldessék meg. Galgóc, 1902. október hó 15-én. *Vajda Miksa*, igazgató, tantestületi elnök, *Erdélyi Sándor*, tantestületi jegyző.

*

A veszprémi tantestület nyilatkozata a következő:

Tekintetes Kornfeld Gyula úrnak; Budapest. Kedves Barátom Uram! Előbb kartársaimmal együtt, aztán én külön „Több fővárosi és vidéki zsidó tanító“ felhívását kaptam, melyben felszólítanak, hogy neked t. Barátom, mint elnöknek bizalmatlanságot szavazzunk. Megtettük a névtelen hősöknek a szivességet és felhívásukat tanácskozásunk tárgyává tettük. Mire a veszprémi

tanítótestület egyhangulag abban állapodott meg, miszerint Kornfeld Gyula úrnak, mint egyesületünk fáradhatatlan és kristálytisza jellemű vezérének őszinte tiszteletünket és ragaszkodásunkat ezen alkalomból is kifejezzük. Ezen határozatról annál nagyobb örömmel értesítek most, miután annak idején én is egyike voltam azoknak, kik a Te újból való megválasztatásod mellett kardoskodtak és Te, k. Barátom eddigi működéseddel is bebizonyítottad, hogy mi jó kézre bíztuk egyesületünk ügyeinek vezetését.

A bujtogatók fáradozása, kik úgy látszik, cipészekkel csizmadiát akarnak fogni, el ne kedvetlenítsen; én hiszem és remélem, hogy az orsz. izr. tanítóegyesület tagjai önállóan tudnak gondolni és elég érettek arra, hogy megbírálják, kit vezet működésében az önzetlen kartársi szeretet és ki szeretné az egyesületet önös — vagy inkább önző célokra kihasználni. És ha netalán akadnának olyan tanítók, kik a viszonyokat és embereket nem ismerve, a bujtogatók felhívását követnék, az egy cseppet se aggaszson. Légy arról meggyőződve, hogy mindaddig, míg a megkezdett és már jó idő óta járt úton haladsz, a hazai tanítóság túlnyomó nagy többsége hiven követ és önzetlen fáradozásodat hálával fogadja. Ami dr. Frisch úr cikkét illeti, arra remélem, megjön a kellő válasz. Szeretetünkről és ragaszkodásunkról Téged, k. Barátom, újból biztosítva, maradtam a veszprémi tanítótestület nevében őszinte hived *Barta Fülöp*.

*

A debreceni kartársak a következő feliratot intézték az elnökséghez:

Tekintetes elnök ur! Alulírott tantestület megbotránkozással vette tudomásul azt a hajsztát, a melyet „Több fővárosi tanító“ aláírással nyomtatott felhívásban indítottak az Országos Izr. Tanítóegyesület elnöksége — Tekintetességed személye ellen.

Tekintetességed bölcs vezetése alatt egyesületünk megizmosodott, a szegény és ügyefogyott tanítók, azok özvegyei és árvái segélyezése intenzívebb lett. Tekintetességed vezetése alatt odatörekedett az egyesület, hogy a zsidó iskola hazafias és kulturális missiójának betöltése mellett, minden izében és mivoltában *zsidó* legyen. Ha e szent célok eme szolgálatában Tekintetességedet itt ott bántalom éri, az csak sarkalja, buzdítsa Elnök urat munkásságában. Legyen meggyőződve, hogy a zsidó tanítóság zöme mindig mellette lesz.

Fogadja alulírottak nagyrabecsülését, melyek után maradtunk kiváló tisztelettel Debrecen, 1902. október hó 13-án, Kuthi Zsigmond igazgató, Lippe József oszt. tanító, Smilovits Mihály, Roth József, Brief Ilona tantestületi jegyző, Kuthiné Horovitz Ilma.

*

A kassai tantestület a következőket írja:

Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület tekintetes Elnökségének Budapesten. Iskolánk tantestülete f. hó 14-én tartott értekezletén egyebek között az „Izr. Tanügyi Értesítő“ nek utolsó számában megjelent vezércikkkel és az annak kapcsán a tantestülethez érkezett különböző fölhívásokkal foglalkozott.

A tantestület ez ügyben határozatilag kimondotta, hogy bár a jelzett cikk irányával egyet nem ért, sőt az abban foglalt és a zsidó tanítóságot sértő fejtegetéseket helyteleníti, mind a mellett a cikk közlésében nem lát okot arra nézve, hogy az egyesület érdemes elnökségével szemben, mint eddig, ezentul is, teljes bizalommal és tisztelettel ne viseltessék.

A mikor ezen határozatról tek. Elnök urat tisztelettel értesítem, maradok kiváló tisztelettel, Kassán, 1902. okt. hó 19-én, Szilágyi Nándor isk. igazgató.

*

Itt közöljük azt is, hogy a pécsi kartársak nevében *Klingenberg* Jakab igazgató és *Sasvári* Béla tantest. jegyző, *Schichtancz* Ármin választmányi tagot levélben üdvözölték és a rendkívüli választmányi ülésen tanusított, nyílt és férfias fellépéseért köszönetet mondtak neki.

Ezeken kívül még számtalan bizalmi nyilatkozat érkezett, de ezek közléséről sajnálatunkra le kellett mondanunk épen nagy számuk miatt.

* * *

Két megróvást is kaptunk. A homonnai tantestület nevében *Lengyel* Samu igazgató és *Fleischmann* Mór tant. jegyző, saját nevében pedig *Hevesi* József jászárokszállási tanító rosszalásukat fejezték ki dr. Fr. Á. cikkének lapunkban való közlése miatt. Az utóbbi plane illetlen hangon irt levelében gorombáskodik és gyanusít is, a mire reflektálni méltóságunk alulinak tartjuk. *Lengyel* Samu igazgató azóta — lapunk zárta után — *Csukási* Fülöp alelnökhöz intézett „félhivatalos“ levélben bizonyítgatja, hogy e rosszalást még a névtelen förmedvény kézhezvétele előtt határozta el a homonnai tantestület; különben is ők valamennyien készek hozzájárulni a fővárosiak nyilatkozatához, mert nemcsak, hogy az elnökünket ért támadásban részük nincs, de Kornfeld Gyula iránt változatlan bizalommal viselkednek.

Hajnal Jakab
egyes. titkár.

Jegyzőkönyv

az Országos Izr. Tanítóegyesület baranya-, tolna- és somogymegyei körének 1902. október 20-án Pécsen tartott rendes évi közgyűléséről.

Elnök: *Klingenberg* Jakab.

Jegyző: *Sasvári* Béla.

Jelen voltak: Dr. Perls Ármin főrabbi, Laubhaimer Róbert m. kir. tanfelügyelő, Strauszer Henrik, Sasvári Béláné, Hoch József, Kohn Mór, Bodó Mór, Lövy Anna pécsi tanítók, Reberics Imre polgári iskolai igazgató, Rozsics Sándor pécsi elemi iskolai igazgató, Schmidt Boldizsár bányatelepi igazgató, Weisz Gábor hitközségi titkár, Schön Bernát Győr, Ernster Géza főkantor, Müller Salamon kantor, Elek Mór nyug. tanító, Schlesinger Ignác igazgató Nagy-Bajom, Szántó Béla Nagy-Bajom, Darvas Gyula és Székely Lajos Mohács, Löbl Lipót Marczali, Bauer Mór Villány, László Arnold Lengyeltóti, Schvarcz Márk Bonyhád.

1. Elnök üdvözli a megjelenteket és jelenti, hogy Kornfeld Gyula egyesületi elnök, Dr. Ungár Simon és az eszéki, a bajai s a győri tantestület, valamint Nagy József bezdáni tanító sürgönyben üdvözölték a közgyűlést.

Távollétüket kimentették: Dr. Löwy Ferenc nagyatádi, Lebovics József mágocsi rabbik, Lantos Simon dunaföldvári, Szabó Lipót és Fried Soma csurgói, Zsengeri J. Márk görbői, Gömöri Ármin kaposvári és Lang Ignác szakcsi tanítók.

2. Elnök előadja, hogy Dr. Frisch Ármin az Értesítő utolsó számában megjelent cikke folytán megtámadták Kornfeld Gyula elnök urat szerkesztői minőségében és kéri a jelenlévőket, hogy állást foglalva az ügygyel szemben, higgadtan szóljanak e tárgyhoz. Hosszabb beható vita után, melyen Kohn, Löbl, László, Hoch, Schön B., Dr. Perls Ármin és Sasvári résztvettek, több

indítvány közül 9 szavazattal 3 ellenében elfogadtatott a következő, Dr. Perls Ármin főrabbi úr által benyújtott indítvány:

„Az Országos Izr. Tanító egyesület baranya-, tolna- és somogy megyei köre f. hó 20-án megtartott közgyűlésen a Dr. Frisch féle cikkre és annak megjelenése következtében Kornfeld Gyula egyesületi lapunk szerkesztőjét és elnökünket ért névtelen és aláírással támadásokra nézve szótöbbséggel a következőket határozta:

A kör a Dr. Frisch cikkének megjelenésében az egyesület lapjában nem lát semmi indokot arra, hogy Kornfeld urtól akár elnöki, akár szerkesztői minőségében a bizalmat, melyre tiz éves önzetlen működésével teljes mértékben rászolgált, megvonja. Midőn tehát a kör jelenti, hogy az egyesület elnök-szerkesztője iránt továbbra is rendületlen bizalommal és ragaszkodással viseltetik, egyben a jelzett cikkben foglaltakat az első betűtől az utolsóig tiszta lelkiismerettel és önérzettel visszautasítja.“

3. A következő tárgy volt: A zsidó iskolák számának csökkenése. Ezen fontos tárgyhoz hozzászóltak: Schlesinger Ignác, Hoch J., Schön B., László A., Sasvári B., Weiss Gábor, Löbl és Dr. Perls Ármin. Ezek után Klingenberg elnök indítványozza, hogy a mennyiben ezen tárgy a jelen ülésben ki nem meríthető, tűzessék ki behatóbb megvitatás céljából a legközelebbi közgyűlésre, mely indítvány helyesléssel és egyhangulag elfogadtatott dr. Perls úrnak azon módosításával, hogy a pécsvidéki kör kérje meg a többi tanítói köröket, hogy tűzzék ki ezt a fontos kérdést ők is napirendre és a tárgyalás eredményét tudassák az egyesület elnökségével további intézkedés céljából. Egyszersmind felkérte Schlesinger Ignác urat, hogy ezen tárgyat tanulmányozva, a jövő gyűlésen annak előadója legyen. A megbízást Schlesinger I. úr készséggel elfogadja.

4. Schlesinger Ignác kéri az elnököt, intézkedjék oda, hogy a kör évenként tartson gyűlést. A közgyűlés hozzájárulásával határozatba ment, hogy a lehetőség szerint évenként gyűlés tartandó. Sasvári módosítványa pedig, mely szerint a kör közgyűlése azon években, midőn az anyaegyesület tartja közgyűlését, Budapesten tartassék meg, elnök figyelmébe ajánlatott.

5. Sasvári indítványozza: A kör kérje föl a központi választmányt, illetve az egyesület vezetőségét, miszerint gondoskodják róla, hogy az egyesület kiadványai jó tartós kötéssel láttassanak el, valamint hogy a héber könyveken is az ár kitéssék, hogy így a szülők meg ne károsíttassanak. Ez az indítvány szintén egyhangulag elfogadtatott.

6. A következő tanítók bejelentették, hogy az egyesület kötelékébe való föl vételüket kérik: Darvas Gyula, Székely Lajos, Bodó Mór, Löwy Anna.

Jegyző fölvilágosításai után a közgyűlés ezen bejelentéseket örvendetes tudomásul veszi.

7. Következvén a tisztujítás, egyhangulag megválasztattak: Klingenberg Jakab elnöknek és Sasvári Béla I. és Kohn Mór II. jegyzőnek.

K. m. f.

Sasvári Béla
jegyző.

Klingenberg Jakab
a kör elnöke.

Hoch József
mint hitelesítő.

Pályázat.

Az „Orsz. Izr. Tanítóegyesület“ által létesített és kezelt „Erzsébet“ alapítvány kamatai (100 korona, melyet Győri Adolf egyes. pénztáros úr sajátjából 120 koronára emelt) f. é. november hóban kerülnek *leánykiházasítási segély* címén kiosztás alá.

Ezen segély elnyerésére pályázhatnak oly tanítók, a kik legalább három év óta tagjai az egyesületnek.

A pályázati kérvények legkésőbb *f. é. november 15 ig* az egyesület elnökségénél nyújtandók be.

A megszavazott segély tanítók kiházasítandó gyermekének adatik ki akkor, ha okmányokkal kimutatja, hogy az esküvő már hivatalosan (anyakönyvileg) kitűzetett vagy időközben már megtörténtnek nyilvánított.

Budapesten, 1902. október havában.

Az elnökség.

1902. évi október hóban tagsági díjat fizettek:

A) Pártoló tagok:

	kor.		kor.
Aufrecht és Goldschmied Bpest	10.—	Izr. hitk. Léva	10.—
Freund Vilmos Bpest	10.—	Schweiger Márton Bpest	20.—
Heidelberg Mór Bpest	10.—	Dr. Steiner Simon	10.—

B) Rendes tagok:

	f. é. kor.	Hátr. kor.		f. é. kor.	Hátr. kor.
Adler Simon Bpest	8.—	—	Kozma Jakab Tasnád	2.—	2
Borsodi Miksa Ürmény	8.—	—	Popper Lajos Pusztafödemes	4.—	—
Fischer Márk Bpest	4.—	—	Schlesinger Ignác Nagy-Bajom	8.—	—
Grünberger Lipót	8.—	—	Steiner Mór Tata	8.—	—
Halász Nátán Bpest	—	4	Tolnai Béla Bpest	8.—	—
Klein Mór Bucsu-Szt.-László	4.—	—			

Adományok:

	kor.
domonyi Domony Ödönné úrnő Bpest	50.—

Bárca-gyűjtés:

	kor. fill.
Izraelita tantestület Baja	25.58
A pesti izr. hitk. polg. és elemi fiiskolai tantestület	50.—
Schlesinger Ignác Nagy-Bajom	4.—
Fejér Lipót Nagy-Szécsény	2.—
Bonyhádi Miksa Szempe	1.13
Geiger Miksa Esztergom	5.82

Gyűjtés az árva-alap javára:

	kor.
Izr. tantestület Besztercebánya	50.—
Blumschein Lipót Esztergom, gyűjtése	20.—
(Fried Arnold 2 kor., Dr. Goldner F. 3 kor., Tiefenthál I. 1 kor., Blau M. 2 kor., Schrank B. 5 kor., Sternfeld R. 5 kor., Dr. Weisz S. 2 kor.)	

Budapesten, 1902. október hó 25-én.

Győri Adolf,
pénztáros.

Könyvismertetés.

Elemi lélektan. H. de Raaf hollandi eredetije és W. Rheinen német fordítása nyomán, tanítóképző-intézetek számára írta *Vágvölgyi Béla*, tanítóképző tanár.

A tanítóképző-intézetben a lélektan tanítása a paedagogiai oktatás legfontosabb és legnehezebb feladata. Mert a lélektan épügy nevelési, valamint oktatási eljárásunk alapja. E nélkül lehet mesterségüket gépiesen gyakorló napszámosokat, de nem hivatásukat értelemmel gyakorló tanítókat képezni. De ha már a lélektan tanítása a gymnasium VIII. osztályában is nagy nehézséggel jár, mennyivel nehezebb az a tanítóképző-intézetben, hol azt 15—16 éves fiatal embereknek, kik sokkal kevesebb előismerettel birnak, kell elmagyaroznunk. Tetézi a bajt, hogy a magyar tankönyvirodalomban nincs megfelelő, használható könyv. A tanítóképzőink számára írt lélektanok sem tudományos szempontból nem felelnek meg céljuknak, sem pedig előadás szempontjából. Hiszen ez utóbbi az előbbinek következménye. És ez nem is csoda. Nincs az egész magyar irodalomban egy nagyobb tudományos lélektan, melyből a tanár meríthetne és melyet tankönyvírásnál felhasználhatna. Még lélektani terminológiánk sincs megállapítva, sőt még fordításban sincs nagyobb, terjedelmesebb lélektani kézikönyvünk. (Nem tekintem ilyennek Wundt lélektani alapvonalainak Rácz-féle fordítását.) Tudományos irodalmunk e nagy hiányossága meglátszik tankönyveinken is. Önállótlan követői német tankönyvíróknak. Ez eljárásnál jobb lett volna valamely jó tankönyvet a magyar viszonyokhoz alkalmazva lefordítani. Igen jó tankönyvek pl. francia képzők számára Paul Janet tankönyve, németek számára Lentz, Martig és de Raaf tankönyve, mely utóbbit W. Rheinen képezdei tanár fordított hollandiból német nyelvre. A szerző igen helyesen járt el, hogy nem írt eredeti tankönyvet, hanem ez utóbbi kiváló tankönyvet magyarra fordította. A könyv teljesen megegyezik eredetijével, még a kiállítás külsőségeire nézve is, ez dicséretére legyen mondva. *Vágvölgyi* úr nagy szolgálatot tett a képezdei oktatásügynek, mert merem állítani, hogy könyve jelenleg a legjobb a meglevők közt és megérdemelné, hogy minden képzőbe tankönyvül behozassék. A tankönyv nemcsak címében igéri, hanem valóban szemléltető alapon, számos példán tanítja a lélektant, amellet egyszerű, világos, a tanulók felfogásához mért nyelvezettel van írva és kerül minden tudákos kifejezést. A mellet utasítást ad a lélektani ismeretek gyakorlati alkalmazására, miáltal a lélektan hasznát, fontosságát a növendékek jobban belátják. Minden fejezethez ismétlő kérdések vannak fűzve, a könyv végén pedig ismétlő visszapillantás címén egész kérdéssor van. A kérdések gondolkozni tanítják a tanítójelöltet és egyúttal mintául szolgálhatnak, mert igen jók. Dicséretleg kell felemlítenem, hogy a kérdések közé *Vágvölgyi* úr számos, magyar költőktől származó citatumot is felvett. Nem hallgathatom el azonban a könyv egynehány hiányát sem. H. de Raaf, a tankönyv írója, kiváló ember, a ki népiskolai tanítóból felküzdötte magát a middelburgi tanítóképző-intézet igazgatójává és egyik főképviselője a herbartista paedagogiának Hollandiában. Lélektana is egészen a régi herbartista alapon áll és már nem felel meg egészen a tudomány mai állásának, azonkivül a gyermekpsychológiát egészen figyelmen kívül hagyja. Azonban a hiányok ellenére is a könyv igen használható, miről személyesen meggyőződtem, mert e tanév eleje óta tankönyvül használom. Azzal fejezhetem be tehát e rövid ismertetést, hogy V. úr könyvét kartársaimnak legmelegebben ajánlhatom.

Dr. Málnai Mihály.

Hirek iskoláink életéből.

A zsidó tanító sorsa. A „Nemzeti Iskola“ 43. számából vesszük a következő hirt: „A biharmegyei Diószegen működő *Rosenstein* Jakab izr. tanító a hitközségtől kivánta az ötödéves pótlékot, amely őt joggal megillette, ugyanekkor a kir. tanfelügyelő meglátogatta az iskolát, az épületet teljesen hasznavehetetlennek találta és bezáratta. Egyuttal elrendelte, hogy új iskola-épületről és tanítói lakásról gondoskodjék a hitközség. Ehez járult még az is, hogy a tanító fizetését rendetlenül kapta s a főszolgabíró végrehajtást is tűzött ki ráadásul. Ennyi „csapás“ után a hitközségben felmerült a gondolat, hogy a hitközséget fel kell oszlatni, mert így megszűnik az iskolafentartás kötelezettsége s a tanítót is szélnek ereszthetik. A szándékot tett követte. A kir. tanfelügyelő azt tanácsolta, hogy adjanak egy évi végkielégítést a tanítónak s akkor feloszlatják az iskolát. A hitközség emberei meg is kínálták hát ezzel a tanítót. *Rosenstein* azonban visszautasította, mert ő követelte, hogy a törvény betűje szerint tekintsék őt véglegesen alkalmazott tanítónak. A hitközség azonban több fizetést nem adott s a szegény tanítócsalád nyomorgott a szó legteljesebb értelmében. Hat hét alatt — a mint hozzánk írják — alig tizenkétszer volt főtt étel a tanító házában s mikor a miniszterhez jött fel, felesége akkor feküdt gyermekágyban s az egész házban nem volt egy betevő falat kenyér... S míg a tanító így küzdött a sorssal, azalatt a hitközség feloszlott s a tanító nagy családjával mehet koldulni.“ Megdöbbenéssel olvastuk e hirt és az üldözött tanító sorsa iránt melegen érdeklődünk. Ha tényleg igazságtalanság történt vele, úgy minden lehetőséget el fogunk követni, hogy segítsünk rajta.

Negyven esztendő. Sok idő egy ember életében. Sok még akkor is, a mikor jómódban, függetlenségben töltjük. Hátha még a közszolgálat éveit ezek az esztendők! Mikor hálátlan, tövises pályán baktat rajtuk végig, a kit illet! De ne beszéljünk hálátlan pályáról, a mikor *Kellert Lajosról* emlékezünk, érdemes nagy-kanizsai kartársunkról, a ki f. é. okt. hó 19-én töltötte be tanítói szolgálatának *negyvenedik* esztendejét. Ritka embernek és még kevesebb tanítónak jut osztályrészeül, hogy egész nemzedéket neveljen és az új nemzedék gyermekeit is oktassa. De *Kellert Lajos* kartársunk, a ki a negyven szolgálati évből harminchatot Nagy-Kanizsán töltött, elmondhatja ezt magáról. Mikor ezelőtt hat esztendővel nagy kanizsai tanítóságának harmincadik esztendejét töltötte be, a rokonok, barátok, ismerősök, volt és akkori tanítványok egész serege szeretettel vette körül a jubilanst. Most, a mikor a negyvenedik évét is leszolgálta, csendesen, zajtalanul mult el az okt. 19-ike. Szerénysége volt az oka, hogy e napról nem tudott senki és ha majd e sorokat olvassa, szinte látom megdöbbenését, hogy ki árulta el a félve őrzött titkot. De meg kell adni az érdemnek, a mi megilleti. *Kellert Lajos* kartársunk, a ki a legszerényebb tanítók egyike, megérdemli, hogy összes kartársaink nevében szívből üdvözlöljük és a Mindenható áldását kérjük, hogy ezután, a megérdemelt pihenés napjaiban még sokkal több boldogságban legyen része, mint volt eddig. Isten éltesse! L.

Phonomimika. A liptó-szt.-miklósi izr. elemi népiskolában f. hó 19-én *Füzi Márk*, tanító, az I. osztály növendékeivel az iskolaszék, számos meghívott tanférfiú és szülő jelenlétében bemutatta a phonomimikai olvasási módszert, mely ez évben lett próbaképpen bevezetve. Az aránylag rövid idő alatt elért szép eredmény bámulatba ejtette a jelenvoltakat, és mindnyájan legnagyobb meglepedésüknek adtak kifejezést.

Személyi hírek. *Lerner Vilmos* tagtársunkat, az erzsébetfalvai állami népiskola tanítóját, a közoktatásügyi miniszter érdemes munkásságának el-

ismeréseül ugyanez iskola igazgatójává nevezte ki. — Érdemes kartársaink, *Klein* Lipót vágújhelyi, *Löwy* Fülöp szobotisti és *Pollák* Jakab jablonici izr. tanítók hosszú sikeres munkásság után nyugalomba vonultak.

Pályázatok. Nyitra Novák hitközség az államilag segélyezett izr. iskolájánál megüresedett tanítói állásra pályázatot hirdet. — A lőcsei izr. hitközség pedig vallástanítói állásra irt ki pályázatot.

VEGYESEK.

Figyelmeztetés. Egyesületünk tisztelt tagjait arra kérjük, hogy az esedékes tagsági díjakat a f. év végeig annál biztosabban beküldeni sziveskedjenek, minthogy ellenkező esetben kénytelenek volnánk nevüket a január havában kiadandó névsorból kihagyni.

Tisztelgés. A rendkívüli választmányi ülésen jelenvoltak nem elégedtek meg a kiküldött öttagú bizottság tisztelgésével, hanem valamennyien, kivétel nélkül, spontan csatlakoztak a küldöttséghez, hogy bizalmuknak és szeretetüknek így is jelét adják. A késő esti idő sem tartóztatta vissza öregeinket, hogy a tisztelgésben részt ne vegyenek. Megható volt látni, mikor egyesületünk nestorai, a zsidó tanítótság hetven évet is meghaladt, tiszteletreméltó, érdemes ősz vezérei fiatalos lelkesedéssel csatlakoztak a menethez, a hosszú gyalogút és emeletjárás fáradságaitól sem riadva vissza, csak hogy érzelmeiknek személyesen adhassanak kifejezést, csak hogy csatlakozásukkal hozzájáruljanak az imposáns tisztelgés méltóságának emeléséhez. A tisztelgő választmány érzelmeinek *Csukási* Fülöp alelnök adott méltó módon, találó szavakkal kifejezést, szeretett elnökünkkel egyszersmind a rendkívüli választmányi ülés határozatait is tudatván. Magvas, rögtönzött beszédeből kiemeljük a következő részeket: „Nemcsak a választmány érzelmeit tolmácsoljuk, nemcsak a fővárosban működő kartársak tiszteletének és ragaszkodásának adunk kifejezést, hanem — mint azt a vidékről érkező levelek és feliratok bizonyítják — az egész zsidó tanítótság túlnyomó többségének bizalma és szeretete nyilatkozik meg általunk. De egyesületünk tagjainak e tántoríthatatlan bizalmáról te máreddig is meggyőződést szerezhettél, nem is azért jelentünk meg tehát előtted. Bizalmunknak és ragaszkodásunknak csak azért adunk ismételt kifejezést, mert féltő volt, hogy a téged ért támadás és annak kárhuzatos módja elkedvetlenít majd. Attól tartottunk, hogy e névtelen támadók, kik vad indiánok módjára, bokrok mögé rejtőzve, mérgezett nyilakkal lövöldöznek, olyan keserűséget fognak érzékeny szivedben kelteni, hogy elkedvetlenedésedben a már jól megérdemelt nyugalom után fogsz vágyódni és leteszed a vezéri pálcát. Mondom, ettől tartottunk és ezt akarjuk meggátolni, midőn szeretettel kérünk téged — mi, az itt megjelentek és általunk a zsidó tanítótság — hogy ne törődjél e két-három ember alattomos bsszuvágyával, hanem maradj meg azon az úton, melyen mindig jártál: a kötelességteljesítés göröngyös útján. Szükségünk van reád továbbra is, szüksége van egyesületünknek, a zsidó tanítósnak és a zsidó iskolaügynek a te önzetlen, pártatlan működésedre, nekünk pedig ki-próbált vezető munkádra. A közpályán ért ama támadásokért pedig kárpótoljon a mi lelkes ragaszkodásunk, szeretetünk és bizalmunk, mely az évek és érdemeid növekvő számával csak erősödött.” Mély meghatottsággal fogadta szeretett elnökünk a megjelentek tisztelgését és szivből jövő szavakkal köszönte meg a fényes és méltó elégtételt, melyet neki munkatársai: a központi választmány tagjai e rendkívüli gyűlés és e tisztelgés által adtak. Ez ünnepélyes tisztelgés a benne résztvetteknek még sokáig emlékezetes marad, mert ez az igaz érzelmek spontan megnyilatkozása volt. —d.

Bankett. A baranya-, tolna- és somogymegyei fiókkör ülésére jött tanítók és vendégek az este még társasvacsorára gyültek össze. Volt ott aztán szellemi élvezet elég. Az első felköszöntőt Klíngenberg mondta. Sasvári Strauszcr Henrik kartársat éltette, ki most töltötte be pécsi tanítóskodásának 30-ik évét. László A. a hölgyekre ürtette poharát. Schön Bernát dr. Perls Ármin főrabbi urat éltette, ki büszke lehet tanítótestületére, és viszont a tanítótestület büszke lehet papjára. Dr. Perls rögtön válaszolt oly szellemesen, tanúlságosan, hogy a jelenvoltak nem felejtik soha. Éltették még szebbnél szebb beszédekben elnökünket, Kornfeld Gyulát; Schön Bernátot, a tanítógyűlések vándorapostolát; Sasvári Bélát, a kör titkárát és több másokat. Az estebédet fűszerezte Ernster főkantor igazán gyönyörű énekével, mely most is zsong-bong füleinkben. A gyűlés és a kedélyes estebéd nevezetes marad körünk történetében. S. B.

A sátoraljaujhelyi aut. orth. izr. hitközségi hat osztályú elemi fiúiskolájának értesítője, szerkesztette *Grossmann Mór*. Grossmann kartárs érdekes értekezéssel vezeti be iskolája értesítőjét, melyben azt fejt ki, hogy valamint a falusi iskoláknál az ottani viszonyoknak megfelelően gazdasági irányú ismétlő iskolát szerveznek, úgy a városi zsidó iskoláknál *kereskedelmi irányú ismétlő iskolát* kellene berendezni. Figyelemre méltók és helyes pedagógiai érzékre vallanak az értesítőben közölt megfigyelések, melyeket e tanév alatt végeztek. Így a többek közt feljegyezték, hogy a gyermekek mely tantárgyat szeretnek legjobban, s a következő érdekes statisztikai táblázatot nyerték: 89 tanuló közül a III—VI. osztályokban kedvenc tárgyának vallja a magyar nyelvtant 17, a földrajzot 13, a magyar olvasást 12, a bibliá történetet 12, a számtant 11, a történetet 11, a német nyelvtant 5, a természettant 4, a magyar írást 2, a mértant 1, a természetrajzot 1. Az iskolának az év végén 146 növendéke volt. Előmenetel szerint volt 22 kitünő, 45 jeles, 47 jó, 16 elégséges, 16 elégtelen. Idegen anyanyelvű volt 101 tanuló. A tantestület 2 osztálytanító és 4 hitoktatóból állt. Az előirt tananyagot átvették és jó eredményt értek el. Egyesületünk kiadványait használták. r. e.

Ünnepi szünet. A községi és állami iskolák izraelita vallásu tanítóinak ünnepi szünetére vonatkozólag is létezik miniszteri rendelet. A zalaegerszegi iskolaszék megkeresésére a közoktatásügyi miniszter az 1891. évi február hó 17-iki kelettel 54077. szám alatt leiratot intézett nevezett iskolaszékhez, melynek tartalma a következő: „A zalaegerszegi községi elemi iskolánál alkalmazott izraelita vallásu tanítók a következő napokban a tanításra nem kötelezhetők, u. m. 1. a Ros-hasono (újév) mindkét napján, 2. Jomkipur (kiengesztelődési) ünnepnapján, 3. a Szukkoth (sátoros) ünnep első, második, nyolcadik napjának délelőttjén, 4. a Peszach (husvét) első, második, hetedik és nyolcadik napjának délelőttjén, végre 5. a Sebuoth (pünkösöd) ünnepének két napján.“

Az államosított szatmári izr. iskola. *Halász Mór* tagtársunk a lapunk mult számában közölt, a szatmári izr. iskola államosítására vonatkozó hírünket illetőleg, arról értesít bennünket, hogy ez iskola felosztatásának főoka az volt, hogy a város a subventiót teljesen megvonta; ez, meg a hitközség kettéválása kényszerítette a vezető embereket, hogy a virágzó iskolát az államnak átadják.

Irodalmi pályázat. A Magyar Tanítók Turista Egyesülete boldog emlékü Erzsébet királynénk hazai turista utjainak megírására 200, azaz kettőszáz koronás pályadíjat tűz ki.

Ismeretes, hogy boldog emlékü szeretett királynénk mily nagy kedvelője volt a szabad természetnek, állandóan a kies ligetben, a csöndes és gyógyító hegyeken, a lombos erdőkben keresett menhelyet; ott élvezte boldogságát, majd ott keresett megnyugvást keserves fájdalmában.

Ezen utjai közül azokat, melyeket a budai hegyekben s hazánk számos más részében tett, óhajtjuk egybegyűjtve látni s igaz magyarossággal megírva, egy műben megörökíteni oly módon, hogy azt az ifjuságnak is, mint oly kedves olvasmányt nyujthassuk, melyből a haza földjének megismerésére, a szabad természet szeretetére buzdulást nyerjen.

A pályaműnek terjedelme nincs meghatározva, mert nem a terjedelem, hanem az egybeállítás módja és becse lesz döntő a pályadíj odaitélésénél. Beküldési határidő 1903 ik év október hó elseje.

A pályázatban nem egyesületi tag is résztvehet.

Jeligés levéllel ellátott pályaművek fönt jelzett határidőig a „*Turista Közlöny*“ szerkesztőségéhez (VI., Szondy-utca 45.) küldendők be.

Megjegyezzük, hogy a mennyiben az egyesület a kitüntetett művet a könyvpiacra tudja adni, úgy a pályadíjnyertes szerző még külön tisztelet-díjban is részesül. Budapesten, 1902. szeptember hó 20-án. *Dr. Verédy Károly* kir. tan. elnök, *Moussong Géza* ügyvivő alelnök.

Uj vármegyei térképek. A *Lampel-Wodianer* udv. könyvkereskedés kiadásában érdekes új megyei térképek jelentek meg. A térképeket — *Zemplén vármegye, Zala vármegye Pozsony vármegye és Nógrád vármegye* — a nemrég elhunyt *Hátsek Ignác* kir. térképész rajzolta. Jelentős újítása e térképeknek, s e szempontból egyedül állanak, hogy a vármegye részletes térképét, mely a járásokat külön színekkel tünteti ki, a megye főbb városainak színes képe, s gazdasági és ipari életének jellemző termékei veszik körül. Ez az ábrázolás rendkívül tájékoztató szemléltetése az egyes vármegyéknek. Zemplén vármegye térképei pl. a következők: Sátoralja-Ujhely, Rákóci vár, szeszgyár, cukorgyár, ásvány, viz, bor, gabona, opál, szén, mész, dohány, gyümölcs, kukorica, malomkő, disznó, juh, vasut, gőzhajó halászat. Zemplén vármegye térképe 60 fillér, Zala 60 fillér, Pozsony 60 fillér, Nógrád 40 fillér. Minden lap külön is megrendelhető a kiadó cégnél.

Hymen. A fővárosban élő tagtársunknak, *Fischer Mór* nyugd. hajdunádudvari tanítónak Szerena leányát október hó 26-án vezette oltárhoz *Kiss Soma* tanár úr. — Gratulálunk!

Épen most jelent meg:

KEGYELET FORRÁSA.

MAGYAR IMAKÖNYV

sírok látogatása, valamint családi és templomi ájtatosságok alkalmával való használatra.

A PESTI CHEVRA KADISA megbízásából

szerkesztette

HALÁSZ NÁTÁN.

Kapható az izraelita új temető gondnokságánál és minden zsidó könyvkereskedésben.

Ára díszkötésben 2 korona.

688.02 NEUWALD ILLÉS BUDAPEST.